„Să zicem «Fraților!» și celor ce ne urăsc pe noi; să iertăm toate pentru Înviere!”

credință
iubire
speranță

PUNCTE CARDINALE

ANUL XI
Nr. 4/124

Aprilie
2001

16 pag. - 6000 lei

PERIODIC INDEPENDENT DE ORIENTARE NAȚIONAL-CREȘTINĂ

Europa si Modelul American

Intimidați de succesul lui conjunctural și chiar seduși de spectaculozitatea lui superficială, noi, europenii, asistăm cu o anume iresponsabilitate la planetarizarea modului de viață american (*the american way of life*) și a sistemului politico-economic aferent acestuia.

Ca și utopia "revoluției mondiale" socialiste, la care visase cîndva Troțki și pe care încercase să o aplice geopolitica sovietică, acest proces, evaluat mai atent și fără complexe, ni se prezintă ca o nouă formă de fals mesianism.

Acest tip de sistem pariază pe argumentul *universalist*. El decretează că testul superiorității morale, apoi al celei industriale sau tehnico-științifice, pe care toate popoarele non-occidentale trebuie să îl treacă, se va face prin raportare imitativă la acest *model american*, la fel cum puterea monetară a fiecărui stat se verifică prin raportarea la dolar.

Să ne aducem aminte de fantasma biblic-moralistă, perpetuată de americani, începînd cu președintele Woodrow Wilson, de "a pacifica" Europa și lumea întreagă. "Pacificarea" aceasta a fost mai mereu concepută ca un fel de reeditare a evanghelizării popoarelor "barbare", din epoca marilor expediții coloniale. Tuturor li se promite că *Civitas Dei* poate deveni un obiectiv realizabil pe pămînt, cu condiția respectării de către toți a unui anumit rețetar politic și economic livrat de americani. *Pax christiana* a fost înlocuită de o *pax economica americana*.

În cartea sa *Processo all'Occidente. La società globale e i suoi nemici* (Sugar & Co., Milano,1990), eseistul italian Marcello Veneziani consideră că apărătorii sistemului occidentalo-american utilizează, precum altădată Anselm din Canterbury pentru a demonstra rațional existența lui Dumnezeu, "argumentul ontologic". În viziunea acestora, americano-occidentalismul de astăzi, asemenea Dumnezeului teologilor, se prezintă ca *id quo majus cogitare nequit*, adică drept acel ceva deasupra căruia îți este imposibil să mai concepi un altceva care să-i fie superior. Cu o asemenea legitimitate pseudo-religioasă, asistăm la extinderea lentă, dar sigură, a unei noi puteri totalitare, de un tip cu totul special. Ea își justifică prezența în lume, nevoia de "spațiu vital", prin invocarea interdependenței economice tot mai accentuate a statelor, prin standardizarea gusturilor și preferințelor, odată cu globalizarea sistemului de comunicații. (Statele Unite dispun astăzi de sateliți spioni - sistemul Eschelon - prin care pot înregistra imagini într-un timp extrem de scurt. Biroul Național de Recunoaștere, agenție de informații ultrasecretă, parte a comunității informative americane, plasează, în fiecare an, sateliți militari pe orbita circumterestră, grație unui program al guvernului american care a investit mai multe miliarde de dolari, sumă ce depășește bugetul CIA. Prin acest sistem, se poate observa și controla cu precizie tot ceea ce se petrece pe pămînt, de la mișcările trupelor irakiene pînă la foametea din Coreea de Nord. Desigur, înțelegem rațiunile de securitate ale unei superputeri care s-a angajat să mențină pacea lumii. Dar acest eveniment, fără precedent în istoria omenirii, nu poate să nu ne reamintească de parabola orwelliană a instaurării unui fel de sistem concentraționar, insesizabil, dar atît de eficace, pe toate cele cinci continente).

Iată, în fine, acea *"One World"*, cum spune americanul, adică un univers socio-politic unic și omogen, repulsiv la complexitatea problematicii identitare. Înlăuntrul lui, individul e somat să se simtă "cetățean al lumii"; scăpat de obsesia unei identități precise, el este silit cumva să-și transforme contextul de apartenență etno-culturală, dintr-un suport pentru un destin politic, într-o afacere privată. Specificitățile etno-culturale, cele care au constituit substanța din care s-au creat altădată marile civilizații și statele naționale, acum asimilate de Sistem, sînt trimise la muzeu sau exilate în albumele de familie ale imigranților. Problema apartenenței la o cultură sau la o tradiție spirituală este considerată anacronică, dacă nu chiar periculoasă, pentru că ea poate intra într-o flagrantă contradicție cu logica universalistă a Sistemului. În noua societate mondială de piață, în care triumfă interesele material-utilitare, valorile spirituale, care nu pot fi asimilate logicii pieței, sînt vigilent neutralizate. Lumea devine lagărul unui capitalism transnațional aproape robotizant. În el istoria s-a oprit, iar propensiunea naturală a omului spre religie, spre sacru, devine un simplu alibi pentru manevre politice și economice.

Exaltarea acestui model americanocentrist, care se prezintă pe sine ca formă superioară de umanitate, ca Sistemul politico-economic infailibil, decretat publicitar drept un adevărat "paradis terestru", constituie un fel de infantilism al conștiinței noastre istorice. Perpetuarea unei astfel de atitudini nu va face decît să împiedice un posibil proiect de anvergură: renașterea în secolul XXI a unei Europe Unite cu respect de sine însăși, ieșite de sub tutela americană și capabile să-și valorifice creator propria tradiție și propriul potențial.

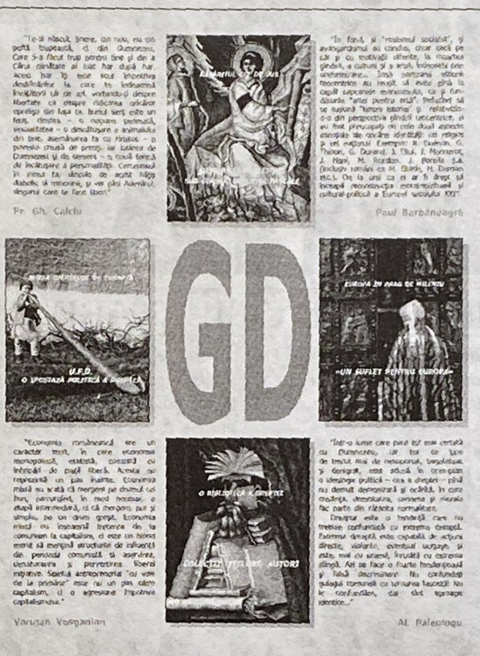
Vor consimți popoarele Europei - și mai ales cele occidentale, adevăratele creatoare ale civilizației moderne - să se abandoneze acestei orbite artificiale a viitorului trasate de un hegemon american? Va mai exista un "viitor american" al lumii, așa cum îl visează încă mulți dintre fanaticii "atlantismului"? În acest caz, popoarele europene se vor lăsa deposedate de străvechile lor memorii colective, devenind tot mai americanizate, blocîndu-și singure calea către un viitor continental autentic.

Să fim lucizi. Culturile și civilizația Europei nu pot împărtăși niciodată, în mod autentic și organic, destinul Statelor Unite ale Americii. America, oricît de bine s-ar simți cu sine însăși, nu va fi niciodată altceva decît uriașul satelit caricatural al civilizației europene. Scriitorul William Carlos Williams propunea în 1923 conducerii americane, nici mai mult-nici mai puțin, decît să rupă orice relații cu Europa, pe care o numea "civilizația spiritelor obosite". Ar fi poate vremea să întoarcem mănușa, cerînd de această dată elitelor politice europene să apere bătrînul continent de invazia modelului destructurant al civilizației americane, pe care J. Baudrillard, traversînd-o, a ajuns să o numească "formă de civilizație molatică și balneară", adică - din punctul de vedere al europeanului nepervertit - o non-civilizație care "evocă iremediabil sfîrșitul lumii" (Jean Baudrillard, *America*, Ed. Albatros, Buc., 1994, p. 35).

Bogdan G. RĂDULESCU

O NOUĂ REVISTĂ DE DREAPTA

Luna aceasta a apărut, purtînd pecetea sărbătorii pascale, primul număr din noua serie a publicaţiei bucureştene ***Generaţia Dreptei*** (director-fondator: Laurenţiu Ulici), subintitulată acum *Revistă de atitudine culturală şi politică*. Dintr-un lunar de partid (P.A.R.-U.F.D.) ea pare a se fi transformat într-o tribună generală a unei noi drepte româneşti, propunîndu-şi să monitorizeze ofertele de dreapta din România începutului de mileniu, atît politice, cît şi culturale, cu o deschidere principială spre dreapta europeană a momentului (în măsura în care mai există una) şi spre proiectul integrator al unei "Europe a naţiunilor". De altfel, pe coperta 2, figurează următoarea precizare (desprinsă din editorial): ***Generaţia Dreptei*** *nu are caracter strict politic, nici nu reflectă punctul de vedere al unei singure formaţiuni sau grupări. Ea este menită resurecţiei principiale a gîndirii de dreapta, în numele unei Europe a naţiunilor şi al unei Românii europene, îmbinînd tradiţia cu modernitatea şi mărturisind ecumenic valorile eterne ale moralei creştine.*

Noul mensual este editat în colaborare de Asociaţia pentru Cultură Politică, Clubul Dreptei, Fundaţia pentru o Nouă Civilizaţie Europeană, Grupul Noua Dreaptă şi Uniunea Forţelor de Dreapta ("cu sprijinul unor semnatari independenţi din lumea presei şi a culturii"); responsabili de primul număr apar indicaţi publiciştii Răzvan Bucuroiu şi Răzvan Codrescu, iar printre semnatari se numără Paul Barbăneagră, Pr. Gh. Calciu, Marius Caraman (foto), Adrian Iorgulescu, Costion Nicolescu, Al. Paleologu, Radu Preda, Bogdan G. Rădulescu, Florea Tiberian, regretatul Laurenţiu Ulici, Eugen Uricaru (noul preşedinte al Uniunii Scriitorilor, care-şi evocă predecesorul), Varujan Vosganian. Este inclusă şi o utilă "Crestomaţie a dreptei" (deocamdată fiind antologat numai Eminescu, ca publicist), ce va continua tematic în numerele viitoare. Coperta, foarte elegantă, se bucură de reproducerea impecabilă a uneia dintre faimoasele *Coloane* ale regretatului pictor creştin Horia Bernea, el însuşi un cumpănit om de dreapta.

Este vorba mai degrabă de un fel de număr-pilot al noii serii; probabil încă nedefinitivat, colegiul redacţional nu este nominalizat nicăieri.

Calitatea hîrtiei şi condiţiile grafice sînt deosebite (tiparul este executat de Profile Graphics din Bucureşti), fiind, fără îndoială, cea mai arătoasă publicaţie de dreapta apărută vreodată la meridian românesc (tehnoredactare computerizată: Adriana Şulea).

Ideile şi discursul sînt ponderate, cu grija delimitării de extremism (marele complex al publicisticii de dreapta, nu numai la noi, ci pretutindeni). Despre legionarism nu se spune nici un cuvînt, axul ideologic rezultînd a fi conservatorismul, cu unele tuşe liberale şi creştin-democrate. Ortodoxia este o prezenţă dominantă, dar fără rigorisme ieftine, accentuîndu-se pe latura dialogului interconfesional şi pe idealul refacerii unităţii creştine (a se vedea secţiunile "Răsăritul cel de Sus" şi "Europa în prag de mileniu"). În spatele unui europenism sincer, determinat spiritual şi cultural (deci pe linia tradiţiei legitimante), se simte atît antiamericanismul, cît şi antirusismul.

Lămuritor este editorialul ("În căutarea rectitudinii pierdute"), pe care mă mulţumesc să-l reproduc aici fără alte comentarii:

GENERAŢIA DREPTEI este expresia publicistică a unei drepte care se caută pe sine.

O dreaptă care se vrea europeană fără a fi mai puţin românească, morală fără a fi mai puţin politică, elitistă fără a fi mai puţin populară.

O dreaptă care nu e monopolul nimănui, ci numitorul comun al unei posibile vrednicii româneşti.

O dreaptă capabilă deopotrivă să ne în-drepte şi să ne în-dreptăţească, plătind fiecare drept cu o datorie împlinită.

De 11 ani, insinuînd o interminabilă "tranziţie", stînga se dovedeşte incapabilă să scoată societatea românească din fundătura morală şi economică în care a vîrît-o propriul ei extremism. Traficul de stînga riscă să ne scoată nu doar din Europa, ci şi din istorie: e nevoie urgentă de o schimbare de sens.

N-ajunge să ne lingem rănile: trebuie să le găsim leacul. Iar dacă nu l-am aflat pînă acum, este pentru că ne-am mişcat timoraţi, pe urmele comunismului, în cercul vicios al stîngii, şi nu numai al stîngii ca opţiune politică, ci al stîngii ca mentalitate.

Nu mai prididim, încovoiaţi de complexe, să rememorăm păcatele unei drepte revolute, dar ignorăm posibilele virtuţi ale unei drepte actuale.

Ar fi vremea să strigăm, la căpătîiul defunctei drepte interbelice, bună sau rea cum a fost: "Dreapta a murit. Trăiască Dreapta!".

În istorie nu se moştenesc, în mod mecanic, nici păcatele, nici virtuţile. O nouă dreaptă va fi "păcătoasă" sau "virtuoasă" nu în funcţie de antecedentele ei istorice, ci în funcţie de felul în care va şti să răspundă, ***acum*** *şi* ***aici****, provocărilor unui alt mileniu. Nu eludăm tradiţia, dar nici nu ne reducem la ea. Tradiţia ne poate învăţa multe, inclusiv dezvăţul, dar nu ne poate rezolva problemele curente. Dacă avem o tradiţie modestă, atunci se cade s-o depăşim. Dacă avem o tradiţie mare, atunci se cade s-o onorăm.*

Publicaţia de faţă nu are un caracter strict politic, nici nu reflectă punctul de vedere al unei singure formaţiuni sau grupări, ci este menită ***resurecţiei principiale a gîndirii de dreapta****, în numele unei Europe a naţiunilor şi al unei Românii europene, îmbinînd tradiţia cu modernitatea şi mărturisind ecumenic valorile eterne ale moralei creştine. Ea se vrea deschisă unui spectru cît mai larg al opţiunilor de dreapta. O dreaptă ce are de cîştigat nu doar pariul cu suspiciunile curente, dar şi cu propria ei diversitate (de la conservatorismul clasic autohton pînă la democraţia creştină de import occidental).*

Nu-i uşor să îndrepţi "din mers" ce s-a strîmbat în atît amar de ani. Ceea ce trebuie să existe, însă, e ***voinţa de îndreptare****. Şi* ***curajul****. Pe acestea nu le putem lua cu împrumut de la organismele internaţionale: aici e* ***afacerea noastră*** *cu noi înşine şi* ***răspunderea noastră*** *în faţa lumii şi în faţa lui Dumnezeu.*

Redescoperirea ***temeiurilor*** *s-ar cuveni să preceadă noile în-temeieri.*

GENERAŢIA DREPTEI îşi propune să fie o provocare principială la căutarea şi regăsirea ***rectitudinii*** *pierdute.*

Dar vorba lui Constantin Noica, pe urmele lui Pascal: "De vreme ce mă cauţi, înseamnă că m-ai şi găsit"... (semnat: **G**[eneraţia] **D**[reptei]).

Nu putem decît să urăm succes noii întreprinderi publicistice, aşteptînd, cu iubitoarea vigilenţă a unei surori mai bătrîne, confirmarea numerelor viitoare.

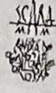
Demostene ANDRONESCU

Apariţia cu întîrziere a Treptei a Şasea din revista *Scara* (număr dens, de peste 400 de pagini) este însoţită de reeditarea, la editura omonimă, a cutremurătorului memorial *Mărturisiri din mlaştina disperării* de Dumitru Gh. Bordeianu (reeducarea din închisorile Piteşti şi Gherla).

A apărut *Treapta a Şasea* a revistei

SCARA

Revistă de oceanografie ortodoxă
Politică şi Cultură

Cum puteţi procura revista? Simplu şi rapid! Prin expediţie poştală. Puteţi trimite comanda dumneavoastră pe următoarea adresă:

C.P. 1 - 46, Bucureşti

Pentru orice informaţie, ne puteţi contacta la:

Telefon/fax 01.212.58.24, 092.50.47.50
E-mail: scara@dnt.ro
Adresa de Internet: www.scara.ro

Înţelegem prin *oceanografie ortodoxă* o preocupare permanentă pentru *înţelegerea lumii din perspectivă ortodoxă*; în acelaşi timp, *o luare de poziţie* din aceeaşi perspectivă.

Prezintă subiecte din: politica internă şi internaţională, cultură, istorie, artă, viaţa socială a românilor

Totul văzut prin prisma *Tradiţiei Ortodoxe*.

192 de pagini cu articole şi ilustraţii de calitate.

Din cuprinsul *Treptei a Şasea*:

- Memoriul SCARA referitor la tratatul România - Republica Moldova;
- Anarhia democratică - 1848;
- Enciclica patriarhilor ortodocşi de la 1848;
- Românii din Balcani;
- Spaţiul şi timpul în fizică şi teologie;
- Alimentaţia, entropia şi postul;
- Neagoe Basarab, principe isihast;
- Închisorile comuniste - Experimentul Piteşti.

ARHIEPISCOPUL

Î.P.S. Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, a împlinit luna trecută 80 de ani. O vîrstă pe care o onorează și o sfidează deopotrivă. O onorează prin înțelepciune, prin autoritate, prin rotunjimea operei (atît teologice, cît și literare). O sfidează prin robustețe, prin luciditate, prin dinamism (atît pastoral, cît și creator). Sînt oameni pentru care căruntețea nu-i decît o a doua tinerețe, mai echilibrată și mai consistentă: vlădica de la Cluj se numără printre ei, ca o imagine vie a duhului care prisosește asupra vremii.

Dincolo de prestanța sa teologică și arhierească, Părintele a fost și rămîne un mare cărturar și un creator harismatic, răscumpărînd fără emfază și cu sacră vrednicie complexele pe care uneori clerul ortodox le resimte în fața culturii și provocărilor modernității. O dată în plus, înaltul ierarh - împărtășit în tinerețe din spiritul de aprofundare mistică, dar și de emulație culturală al "Rugului Aprins" - s-ar cuveni să fie un model asumat pentru tinerele generații de teologi ortodocși. Dacă vrem să putem înfrunta eficient, pe limba noastră, cultura modernă, cu sofisticatele ei superbii, trebuie să avem priceperea de a o face *cu ea cu tot*, fără a-i ignora, adică, nici problematica, nici mijloacele. Altminteri riscăm să ne definim prin proverbul cu "vulpea" și cu "strugurii acri"...

Este regretabil și în același timp simptomatic pentru vremurile proaste pe care le trăim că o personalitate atît de marcantă și de complexă poate să rămînă destul de superficial cunoscută în afara cercurilor teologice și a unei mici elite tradiționaliste, familiarizate cu literatura și problematica religioasă. Recenta aniversare a fost un bun prilej de rememorare sau de descoperire mai largă a uneia dintre cele mai împlinite figuri spirituale ale lumii românești contemporane.

Viitorul arhiepiscop s-a născut pe meleaguri vîlcene, la 18 martie 1921, primind la botez numele de Valeriu; părinții săi, oameni simpli, au fost Vasile Anania și soția sa Ana (n. Mărgăritescu). Clasele elementare le-a făcut în comuna natală (Glăvile), după care a urmat Seminarul Central din București (1933-1941), cu cursuri de diferență și bacalaureat la liceele "Dimitrie Cantemir" și "Mihai Viteazul" (1942-43). Tuns în monahism la Mănăstirea Antim din București (2 februarie 1942) și hirotonit ierodiacon (15 martie, același an), a făcut studii superioare de Teologie la București și Sibiu (unde a obținut licența în 1948), dar și de Medicină și Muzică la Cluj (rămase incomplete). A fost diacon la mănăstirile Polovragi și Baia de Arieș, stareț la Toplița, iar din 1948 a îndeplinit diferite funcții pe lîngă Patriarhie și Institutul Teologic din București. În 1958, cînd a fost arestat de comuniști, era director al Bibliotecii patriarhale. Condamnat abuziv la 20 de ani de muncă silnică, execută 6, eliberîndu-se în urma decretului general de grațiere din 1964, după ce trecuse prin aresturile Securității și penitenciarele de la Jilava, Pitești și mai ales Aiud. Pe relativul fond de destindere politică și culturală de după 1965, a îndeplinit, ca reprezentant oficial al B.O.R., diferite funcții în cadrul Arhiepiscopiei ortodoxe misionare din Statele Unite, unde a ținut conferințe în mai multe orașe și a publicat în presa emigrației române (*Credința* și *Noi* din Detroit, *Destin* din Madrid). În 1967 a devenit ieromonah și arhimandrit. A călătorit în mai multe țări din Orient, cu delegația oficială a B.O.R. (1969). Întors în țară, a fost director al Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (1976-1982), după care a ales să se retragă la Mănăstirea Văratec, spre a lucra masiv la revizuirea traducerii românești a Sfintei Scripturi (reînnodînd tradiția *Septuagintei*), astăzi aproape definitivată. La 21 ianuarie 1993 este ales arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului, fiind înscăunat la 7 februarie în catedrala arhiepiscopală din Cluj (pe care o va restaura între 1997-2000). Pe lîngă restaurarea catedralei arhiepiscopale, în cei 8 ani de arhierie împliniți de curînd, la nivel de eparhie s-au restaurat numeroase alte biserici și s-a inițiat construirea a peste 70 de lăcașuri noi. Pe de altă parte, revistei *Renașterea* (ce a căpătat în ultimii ani o nouă consistență) i s-a adăugat, începînd de la 1 mai 1999, postul de radio omonim, ambele coordonate acum de tînărul teolog Radu Preda (în colaborare cu un alt tînăr de excepție: preotul Ștefan Iloaie, consilier cultural al Arhiepiscopiei).

În ceea ce privește vasta și variata operă scrisă, debutul absolut și l-a făcut în revista *Ortodoxia* (cu poezia "Pămînt și cer"), încă din 1935, continuînd apoi cu contribuții diverse la *Vremea, Dacia Rediviva* (unde a fost redactor principal la o vîrstă foarte fragedă), *Gîndirea, Convorbiri literare, Glasul Bisericii, Telegraful român, Gazeta literară* (ulterior *România literară*), *Luceafărul, Tribuna, Magazin istoric, Renașterea* (unde a folosit uneori pseudonimul Vartolomeu Diacul) etc. (îi rămînem îndatorați de a ne fi dat îngăduința să reproducem cîteva dintre memorabilele sale predici - precum cea ținută anul trecut la Aiud, la sfințirea mausoleului-paraclis de la "Rîpa robilor" - și în paginile *Punctelor cardinale*). Ca dramaturg a debutat în 1938, cu scenariul radiofonic în versuri *Jocul fulgilor*. Cu un poem dramatic (prefațat de Tudor Arghezi) va debuta și editorial: *Miorița* (1966), ce s-a și jucat la București și Pitești (1969-1970; în intervalul 1969-1974 i-au mai fost puse în scenă piesele *Meșterul Manole* și *Steaua Zimbrului*). Au urmat volumele: *Meșterul Manole* (1968), *Du-te vreme, vino vreme!* (1969), *Geneze* (poezii, 1971), *Steaua Zimbrului* (1971), *Poeme cu măști* (teatru în versuri, 1972), *File de acatist* (Detroit - 1976; București - 1981), *Istorii agrippine* (poezii, 1976), *Străinii din Kipukua* (roman fantastic-parabolic, 1979), *Greul pămîntului. O pentalogie a mitului românesc* (poeme dramatice, 2 vols., 1982 - Premiul Uniunii Scriitorilor), *Rotonda plopilor aprinși* (memorii și evocări, 1983), *Anamneze* (poezii, 1984), *Cerurile Oltului. Eseuri teologice* (1990), *Amintirile peregrinului Apter* (proză scurtă, 1991), *Imn Eminescului, în nouăsprezece cînturi* (1992), *Pro memoria. Acțiunea catolicismului în România interbelică* (1992) ș. a. Deși nepublicată în volum, nu trebuie uitată lucrarea "Poezie religioasă românească modernă", apărută în *Altarul Banatului*, nr. 4-6/1992, pp. 14-28 și 7-9/1992, pp. 33-50 (vezi și "La poésie religieuse moderne en Roumanie", in *Contacts*, nr. 2/1993). La toate acestea se adaugă, ca o încununare deopotrivă literară, teologică și erudită, seria de volume succesive cu noua versiune românească a corpusului biblic - începînd cu *Noul Testament*, versiune revizuită, redactată și comentată de... (1993) - editate fie de Institutul Biblic, fie de Anastasia (care a avut constant o bună colaborare cu Arhidiecezana Cluj).

Îi dorim Înalt Prea Sfinției Sale să definitiveze cît mai curînd ediția integrală a Bibliei revizuite și comentate, să aducă pe mai departe în Sfîntul Sinod duhul forței primenitoare și să-și păstorească turma întru mulți ani, sub semnul "tinereții fără bătrînețe și vieții fără de moarte"!

Colegiul de Redacție al Punctelor Cardinale

ACTUALITATEA LUI M. ELIADE ȘI G. DUMÉZIL

Luni, 6 februarie a. c., Ambasada României pe lîngă Sfîntul Scaun a organizat, la Accademia di Romania din Roma, o masă rotundă dedicată apariției unui important volum colectiv de studii intitulat ***Esploratori del pensiero umano. Georges Dumézil e Mircea Eliade*** (Milano, Jaca Book, 2000, 430 de pagini). La dezbatere au participat Eminența Sa Cardinalul Paul Poupard, Președintele Consiliului Pontifical pentru Cultură, profesorii Giulia Piccaluga și Enrico Montanari (Universitatea La Sapienza din Roma), Roberto Scagno (Universitatea din Padova) și Natale Spineto (Universitatea din Torino), cărora li s-a adăugat Teodor Baconsky, ambasadorul României pe lîngă Sf. Scaun. În sală erau prezenți alți ambasadori acreditați la Vatican, rectori de academii străine din Roma, studenți, ziariști, oameni de cultură italieni ai diasporei române.

Volumul recent apărut radiografiază simetric posteritatea celor doi savanți, încercînd să evalueze - la 15 ani de la dispariția lor - acele scrieri și elemente de metodă care au rezistat timpului și care continuă să influențeze istoria religiilor. ***Esploratori del pensiero umano*** și-a propus de asemenea să analizeze, cu serenitate, cît de justificate sînt acuzațiile potrivit cărora Eliade și Dumézil ar fi simpatizat nazismul și în ce măsură opțiunile lor politice de tinerețe s-au reflectat în activitatea lor științifică. După acoperirea celor două trasee, participanții la dezbatere au subliniat că - în cazul lui M. Eliade - acuzațiile de antisemitism au fost instrumentate de poliția politică a României comuniste (de unde urgența de a studia arhivele Securității). Pe de altă parte, e nevoie de continuarea unor investigații obiective, care să depășească binomul "apologetică necritică-denigrare sistematică". În urma mesei rotunde, figura lui M. Eliade - căreia i-au fost dedicate pînă acum peste 5000 de exegeze pe toate meridianele - a primit un omagiu echilibrat, în care eventualele greșeli ale omului nu afectează importanța științifică a unei opere celebrate în ansamblul comunității internaționale.

În discursul său, Cardinalul Paul Poupard (care este și doctor honoris causa al Universității București) a spus, printre altele: "Prezența mea în prestigioasa Accademia di Romania este pentru mine o mare onoare și în același timp un mod de a recunoaște prietenia care mă leagă de această națiune care a dăruit lumii mari artiști, eminenți savanți, personalități chemate să îmbogățească, prin prestigioasa lor contribuție, patrimoniul mondial al culturii (...) Sînt mîndru să aduc un omagiu marelui român Mircea Eliade, al cărui concept de *homo religiosus* a inspirat ***Dicționarul religiilor*** pe care l-am coordonat. De la epoca de piatră pînă la misterele eleusine, de la apariția buddhismului pînă la triumful creștinismului, dorința de a-L avea pe Dumnezeu se dovedește înnăscută în inima oricărui bărbat sau femei și străpunge societățile secularizate, aflate în căutarea iubirii, a justiției, a adevărului și a libertății. Între «infinitatea» dorințelor și «finitudinea» existenței, modernitatea - însetată și înfometată de fericire, dar conștientă de propriile limite și de numeroasele sale rele - regăsește în religie rațiunile vieții și ale speranței. În *homo religiosus* se află deja viitorul ființei umane".

Volumul prezentat - apărut sub conducerea lui Julien Ries și Natale Spineto - cuprinde și două studii ale unor autori români: Mircea Handoca (despre receptarea operei eliadiene în România) și Teodor Baconsky (despre raporturile lui M. Eliade cu Biserica Ortodoxă).

Manifestarea de la Accademia di Romania a fost reflectată în cotidienele italiene *Corriere della sera*, *L'Avvenire* și *L'Osservatore Romano*.

(Comunicat de presă al Ambasadei României pe lîngă Sfîntul Scaun)

Ritmul regăsirii de sine

Legile "profane", cum ar fi cele juridice, sau regulile de circulație, oricât ar părea de opuse legilor sacre, revelate, ne exprimă în fond aceeași năzuință către recuperarea identității sacre: în timp ce ritul-sacru relevă constanta-arhetip, legile profane relevă *nostalgia constantei* (sau a dogmei) ca simptom al unei civilizații deja insensibile față de realitatea Ierusalimului ceresc, arhetipal. Cum s-a deturnat finalitatea ritului dinspre sacru spre utilitar? Când s-a rupt legătura cu divinul? Cum s-a impus "societatea de consum", care îl pune pe om în slujba idolilor? Religiile și filosofiile religiilor, lucrările despre istoria fenomenului religios, ori cele de antropologie, literaturile tradiționale sau culte... iată tot atâtea căi de inițiere într-o lume a întrebărilor. Finalitatea inițierii: redeșteptarea omului la o conștiință superioară despre sine și despre rolul său în Creație, redescoperirea sacrului și a semnificațiilor rituale, redimensionarea mistică a civilizației moderne. Însă, deocamdată, Dumnezeu continuă să fie ignorat, iar sacrul a fost într-adevăr recuperat și expus în muzeul curiozităților umane, pentru că, din păcate, legile matematice ale cauzei și efectului ocultează fondul de mister și miracol al fenomenelor naturii. Atomizată sub pătrunzătoarea privire a oamenilor de știință, realitatea îi atrage pe savanți prin fascinația răspunsului absolut, iar ei, lăsându-i-se în voie de la un amănunt la altul într-o deplină, fericită uitare de sine, reconstruiesc etern o "cetate ideală" năruită mereu, peste noapte, în întrebări. Perfecționarea tehnologică induce iluzia lumii perfecte, a epocii de aur eterne ca și plăcerile societății prospere, trăind poate cu obscure nostalgii, ori iraționale melancolii, dar devorând cu intensitate clipa, eternul prezent, ca unică șansă la fericire. Prin urmare, omul modern orbește, pierde credința și nu-l mai descoperă pe Dumnezeu pe scara ritului: descoperă științele exacte, adică cea mai imperfectă dintre oglinzi. Bineînțeles, în spatele oglinzii nu e nimic, cu atât mai puțin Dumnezeu, iar luciul ei nu face decât să ne întărească în convingerea că suntem singuri. Lumea întreagă devine în epoca modernă o vastă oglindă, în care omul își mai recunoaște doar infinitul din sine, riscând în cele din urmă să piară "înecat" în propria sa imagine, sufocat de lipsa identității în anarhia informațională. De altfel nu mai avem timp decât să supraviețuim "specializându-ne": o handicapare necesară integrării în sistem. Ar fi greu de găsit o explicație acestei amnezii; să spunem doar că omul a căzut pradă propriilor iluzii și, înstrăinându-se de Dumnezeu, a murit. Dumnezeu strigă la ușa acestui mormânt: dar Lazăr nu-L mai aude, pierdut cum este în calcule... Însă, cu toată infatuarea și insolența rațiunii secularizate, inexplicabile angoase ne tulbură încă singurătatea, iar psihanaliza, informatica sau INTERNET-ul, departe de a fi o soluție, înseamnă abandonarea în abisul propriei ființe reflectate tot mai fidel de "oglindă": omul este ceea ce este evident că este, iar misterul este doar o poză, un rol dintr-un etern joc erotic. Altfel, fără mister, cum ar mai funcționa mecanismul cunoașterii, ce ar mai stimula curiozitatea? Dacă omul și-ar spune... "ajunge să deschid bine ochii și mă lămuresc eu ce-i în jur", dacă, lipsit de imaginație, s-ar mulțumi cu "certitudinea" că rațiunea este vederea supremă, că drumul cunoașterii nu-i așteaptă decât pașii pentru a i se dezvălui la infinit... atunci, ce forță l-ar mai împinge înainte, să ia ceea ce oricând ar putea să ia? Ce forță l-ar mai face să înfrunte acest plictisitor infinit? Pe Don Quijote, ce l-ar fi urnit din adăpostul său de *hidalgo*, dacă nu fanteziile, forța sa de a crea o aparență de mister lumii? Cunoașterea infinită, deschizându-se pur și simplu în calea noastră, ar fi o deschidere care ne-ar închide în infinitul ei și probabil că n-am rezista psihic acestei provocări: apatic, omul s-ar stinge în așternutul propriilor lui certitudini. Din fericire, însăși rațiunea avertizează asupra pericolului inerent, iar puterea imaginației își face datoria "drapând" potențialul cognoscibil în mister: personifică, inventează mitologii, naște superstiții, schimbă mereu scenariul și decorul, își ia în serios propriile iluzii, uneori până la nebunie, până la pierderea simțului realității... Și totuși... zeii, demonii, Dumnezeu, îngerii... să fie doar personaje imaginare? Experiența se oferă omului și ca un permanent prilej de anamneză, ne-ar răspunde Socrate (*cf.* Platon, *Fedon*), ca argument al existenței lumii esențelor și al apartenenței sufletului la această lume eternă și imuabilă. Astfel, văzând omul bunăoară "lemne, pietre și alte lucruri egale", i se trezește "în suflet idea egalului, care este cu totul altceva decât însuși lemnul, piatra și celelalte". Altfel spus, lemnele (cu toată varietatea lor) sunt totuși "egale" în virtutea geniului lor proxim; la fel pietrele, ori alte lucruri, "egale" în esența lor. Genul proxim este condiția sesizării diferențelor specifice, dar care este condiția sesizării geniului proxim? Cum am sesiza egalitatea din lucruri dacă nu ar exista, latentă în suflet, ideea egalului, a egalului în sine, sau a armoniei în sine, a frumuseții în sine, a binelui în sine? Cum ne-ar mai trezi în suflet ideea de frumos tot felul de "obiecte", dacă această idee nu ar exista deja în suflet, sau în lumea ideală, adevărata patrie a sufletului? Inepuizabilele combinații de forme și culori cum ar putea deștepta în noi ideea de armonie? Oare am putea alege culorile sau formele proprii frumuseții, ca să afirmăm că devenim conștienți de aceasta prin intuiția sensibilă? Iar dacă ne amintim de frumusețe dincolo de avatarul culorii, al formei, al mirosului, numai ca idee, ca esență ce "nu poate fi contemplată decât de inteligență, cârmuitoarea sufletului" (*ibidem*), înseamnă că există o lume a formelor pure, reale, eternă, de unde se revendică și sufletul. Sau... nu facem și noi decât să participăm la "depănarea" unui mit? Dar ce altceva să facem dacă nu mit și literatură? Ce altceva dacă nu să parafrazăm riturile (sau ritmurile) originare (pe noi înșine, în cele din urmă), așa cum în muzică o temă dată se dezvoltă în nesfârșite variațiuni? Și vom descoperi aceleași date fundamentale despre rosturile omului chiar dacă petrecem în compania literară a marchizei care își soarbe ceaiul de la ora cinci, pentru că (algo)ritmul educației și al devenirii înseși este cadența respirației și a creșterii universale, implicită chiar și unei simple cărți.

Obiectul numit "carte", în fond o hartă magică, ne implică în ritul de trecere către "tărâmul de dincolo" sau "realitatea" meta-lingvistică evocată; cartea ne fascinează și nu întârziem să ne lăsăm vrăjiți, fără să știm prea bine cum. Cuvintele sunt asimilabile până la un punct unor "obiecte" și configurează în pagină o lume convențională: dar stă în forța magică a naratorului să te facă să treci dincolo de aparența rigidă a cuvintelor-obiecte și să le împrumuți suflarea ta de viață, să te facă să vezi în această "hartă" o lume, să auzi, să ai impresia că îi aparții, să i te abandonezi uitând de timpul obiectiv al lecturii textului și petrecând poate o viață într-un timp subiectiv. Magia povestirii presupune la origini ritul focului de tabără, sau al vetrei, ca "lanternă magică" din lumina căreia noaptea să fie populată cu o lume invocată prin cuvântul viu și evocată prin gesturi. Cu timpul, gestica povestirii și interpretării "scenice" (adevărata artă sau magie) s-a resorbit, prin gestul scrisului, în gramatică. Focul și noaptea, gesturile și mimica, intonația vocii, totul se află la nivel morfo-sintactic, pretutindeni în toponimia frazei. Explicite sau implicite (și întrucât scrierea este un pământ, o *terra* a celor inițiați), exoterice sau ezoterice, toate acestea condiționează detașarea de conștiința lumii cotidiene sau a lumii-cadru și devenirea din planul sufletului întru o altă lume, lumea-țintă. De pildă, citind *Cartea Facerii* (1, 14-18), ne trezim în lumina celei dintâi "zile", numite astfel față de întunericul "nopții". Apoi, în ziua a doua, Dumnezeu zice: "Să dea pământul din sine verdeață: iarbă, cu sământă într-însa, după felul și asemănarea ei, și pomi roditori, care să dea rod cu sământă în sine, după fel, pe pământ!". Abia în ziua a patra apar soarele (absolut altceva decât lumina din prima zi) și luna, meniți "să despartă ziua de noapte și să fie semne ca să se deosebească anotimpurile, zilele și anii". Textul citat ne relevă nu atât o cauzalitate originală a procesului de fotosinteză, cât funcția calendaristică, implicit rituală și catehetică, a luminătorilor cerești și a cosmosului întreg: Creația însăși este *carte de învățătură*, marea cateheză în care Dumnezeu Se (de)scrie l pentru a oferi lui Adam, odată cu arhitectura lumii și a făpturilor ei, perspectiva asemănării fundamentată obiectiv pe iubire și, astfel, perspectiva (re)cunoașterii fără de sfârșit. Cu fiecare pagină a Creației Adam se desăvârșește în cunoașterea Celuilalt: îndrăgostit, el se dăruie cu totul acestei cunoașteri de sine, iar în împărăția inimii sale Se naște veșnic Dumnezeu. Totul este muzică și ritm, ritmul frazării infinitului. Și totul se va fi petrecut ca în lectura primelor o sută de pagini ale unei cărți: odată depășite, odată sincronizat ritmului lor, Adam trece dincolo de el însuși, dincolo de teamă, în ritmul lumii ale cărei bătăi de inimă, ascultate timp de "o sută de pagini", au devenit ale sale.

După cădere, "marea cateheză" devine funcționalitate mistică a "aparatului cosmic" menit să educe "somnul istoric" al omenirii pe fondul unei capacități nelimitate de percepție inconștientă a realului. Rezultă "conștiința" latentă a realității mistice, care, "filtrată" printr-un mecanism al cenzurii interpretative infinite (poate similar celui teoretizat de Freud), ia forma obiectivă a ordinii sociale și a imaginilor despre fenomene, lucruri, fapte, imagini vehiculate mai ales pe suport lingvistic. De fapt "a interpreta" pare mai degrabă o fatalitate decât o "infinită libertate", căci tot ceea ce omul "atinge" se transformă în cuvinte, iar aurul realității trebuie căutat apoi prin nisipul de cuvinte. Pentru Adam cuvintele nu erau o fatalitate: liber de orice constrângere conceptuală, Adam recunoștea spontan adevărul, căci nimeni nu îi spunea ce este lumea. Adevărul nu avea nevoie de "recomandare". Acum doar copiii mai sunt în stare să (re)organizeze spontan în jurul lor, din tot felul de obiecte, o întreagă lume vie, însă convențională pentru adulții care nu mai văd decât ceea ce știu: pentru ei lumea este un imperativ, o fatalitate; pentru copil, o libertate. În primii ani de viață, ne ascundem în joc împotriva limbajului-forceps. Limba face posibilă comunicarea, societatea, supraviețuirea în cele din urmă, dar cu prețul individualizării eului față de mediul universal și viu, căruia până atunci îi era imanent. Jocul încetează. Situația ideală, a "uterului cosmic", se schimbă cu drama descoperirii de sine (iar nu a sinelui) într-o lume sub-cerească, stranie, a reprezentărilor profane și religioase despre real și sacru. Adulți fiind, ne regăsim uneori surprinși de tăcerea obiectelor în tovărășia cărora ne petreceam copilăria, într-un nesfârșit dialog animat de o limbă ciudată, vie, pesemne universală și eternă, acum uitată. Deodată cu noi, obiectele tac. Le privim de parcă le-am fi surprins fără masca utilității lor zilnice. Le privim curioși, ușor amuzați de inedita lor expresivitate. Parcă s-ar fi mișcat lumea... sau... pesemne a fost doar un moment de oboseală și neatenție. Totuși, ce anume ne-a făcut să tresărim, să ne "trezim"? De ce totul pare încremenit de parcă ne-ar aștepta să "adormim" iarăși ca să își reia forma de vis? Deodată cu noi nimic nu mai pare a fi ceea ce este: memoria aparentă a cedat și iată-ne liberi, în pragul unei primăveri ce stă să izbucnească din iarna vrajbei noastre. Lucrurile își țin respirația, gata-gata să izbucnească în râs de bucuria regăsirii, așteaptă să le găsim ascunzătoarea, să tragem în lături perdeaua nemișcării, a convenționalismului, a utilității lor. Dar... nu bănuim jocul

(continuare în pag. 15)

Codrin SMIRNOFF

IISUS DUPĂ ÎNVIERE

Pr. Gheorghe CALCIU

Petrecerea pe pămînt a Mîntuitorului, după ce a înviat din morți, ne este succint povestită de cei 4 evangheliști și, parțial, de *Faptele Apostolilor* și de unele dintre *Epistole*. În prima parte a acestei petreceri, acțiunea Domnului a fost de a-i convinge pe Apostoli de realitatea Învierii Lui, de a le insufla curajul propovăduirii, spre a înfrunta persecuțiile și martirajele, de a le lărgi mintea înțelegerii duhovnicești, pentru a putea pătrunde tainele pe care, în această perioadă de 40 de zile, li le-a descoperit (*Lc* 24, 45), cu porunca neclintită de a merge în lume spre a propovădui tuturor neamurilor adevărul credinței și a le boteza în numele Sfintei Treimi.

Prima arătare a fost către femeile mironosițe, ca răsplată pentru devotamentul lor fără margini față de Domnul, în timpul vieții și după moartea Sa. Acele femei au devenit mesagerii Învierii Sale în fața Apostolilor, care se simțeau amenințați de iudei și stăteau ascunși, cu ușile încuiate (*Mt* 28; *Mc* 16; *Lc* 24). S-a arătat separat (*In* 20, 11-18) și Mariei Magdalena, din care scosese 7 draci, dar într-un chip în care să nu-L recunoască decît după ce a chemat-o pe nume. Toate acestea s-au petrecut în ziua Învierii. Tot în aceeași zi S-a arătat pentru prima oară și ucenicilor Săi închiși în casă, intrînd la ei prin ușile încuiate, ceea ce înseamnă că trupul Lui era spiritualizat, luase caractere dumnezeiești și putea pătrunde oriunde și prin orice fel de materie. În fața neîncrederii ucenicilor, spre a-i convinge că nu-i un strigoi, Iisus a mîncat pește și un fagure de miere, ceea ce ne dovedește că trupul Său spiritualizat avea și caracterele lumești, El înviind cu adevăratul Său trup, însă transfigurat.

Iisus S-a mai arătat la doi ucenici pe țarină (*Mc* 16, 12-13) și lui Luca și Cleopa, în drum spre Emaus (*Lc* 24, 13-33). și această arătare a fost foarte misterioasă, ochii celor doi ucenici fiind ținuți să nu-L cunoască. Numai cînd L-au invitat să poposească în casa prietenului din Emaus și li s-a servit cina, Iisus S-a făcut cunoscut lor prin frîngerea pîinii. De ce oare Iisus Se va fi arătat tocmai acestor doi ucenici ai Apostolilor și de ce va fi făcut tocmai din ei mesageri ai Învierii Sale? Poate că cei doi fugiseră spre Emaus de teama iudeilor, iar El a vrut să-i întărească și să-i convingă de învierea Sa din morți.

În duminica următoare, Iisus Se arată din nou ucenicilor Săi (*In* 20, 24-29), care tot mai tremurau de frică, încuiați în casă. Fără îndoială că această a doua arătare a avut loc din două motive: întîi, ca să-l convingă pe Toma, care nu credea ce-i spuneau ceilalți Apostoli despre venirea lui Iisus în odaie, cu o săptămînă înainte, și care afirmase că, de nu va pipăi rănile Domnului, nu va crede; apoi, pentru a întări porunca propovăduirii dată tuturor Apostolilor, toți fiind de față, inclusiv Toma, și pentru a le insufla curajul acestei propovăduiri, căci, după această a doua arătare, ei au părăsit ascunzătoarea și au ieșit în Ierusalim, răspîndind vestea Învierii. El li S-a mai arătat și pe un munte din Galileea, cum le făgăduise încă în viață fiind (*Mt* 28, 16-20).

O altă arătare plină de mister și de semnificații este cea de la Marea Tiberiadei, cînd are loc și cel de-al doilea pescuit minunat (*In* 21, 1-22). 7 ucenici pescuiesc pe mare, zadarnic, toată noaptea. În zori li Se arată Iisus pe țărm și îi îndeamnă să arunce mreaja în partea dreaptă a corabiei, ceea ce aceștia și fac, scoțînd-o plină cu pești. Ioan Îl recunoaște pe Iisus și îi spune lui Petru că este Domnul. Acesta, cu impetuozitatea lui, se aruncă în valuri, înotînd pînă la țărm... Cînd ceilalți ucenici au ajuns și ei, au găsit focul aprins. O atmosferă mistică plutea peste toți; mîncau în tăcere și nimeni nu îndrăznea să-L întrebe: "Tu cine ești?", căci fiecare simțea că era Domnul. Inimile nu li s-au oprit din bătaie decît atunci cînd Iisus l-a întrebat pe Petru de 3 ori: "Petre, Mă iubești tu pe Mine mai mult decît aceștia?". Petru se lepădase de 3 ori de Iisus și de 3 ori trebuia să mărturisească, în fața tuturor, că-L iubea mai mult decît ceilalți, pentru a putea fi reintegrat în ceata Apostolilor, dîndu-ne și nouă un exemplu istoric și real că, prin pocăință, sîntem reintegrați în Biserică și-n Hristos.

Dar Mîntuitorul nu S-a arătat doar celor pe care Evangheliile îi menționează mai explicit. În *I Corinteni* (15, 3-8) găsim menționea că Hristos "S-a arătat lui Chefa [vezi și *Lc* 24, 34], apoi celor doisprezece; în urmă, S-a arătat deodată la peste cinci sute de frați, dintre care cei mai mulți trăiesc pînă astăzi [epistola a fost scrisă în anul 59], iar unii au adormit. După aceea, S-a arătat lui Iacov, apoi tuturor Apostolilor, iar în urma tuturor, ca unuia ce sînt nenăscut la vreme, mi S-a arătat și mie". Știm că Sfîntului Pavel i S-a arătat într-un mod cu totul special, după Înălțare, pe drumul Damascului (v. *FA* 9 și 22), căci acesta nu se născuse spiritual întru credința cea adevărată, ci îi persecuta pe creștini.

Sf. Luca, scriind *Faptele Apostolilor*, menționează în cîteva versete activitatea lui Iisus între Înviere și Înălțare: "Cuvîntul cel dintîi l-am făcut, o, Teofile, despre toate cele ce a început Iisus a face și a învăța, pînă în ziua în care S-a înălțat la cer, poruncind prin Duhul Sfînt Apostolilor pe care i-a ales, cărora S-a și înfățișat pe Sine viu după patima Sa, prin multe semne doveditoare, arătîndu-li-se timp de patruzeci de zile și vorbind despre Împărăția lui Dumnezeu" (1, 1-3). Prin "cuvîntul cel dintîi", el înțelege *Evanghelia* sa, *Faptele* reprezentînd "cuvîntul al doilea", despre cele ulterioare Înălțării. Deși relatările despre învățătura Domnului din aceste 40 de zile sînt foarte puține, este evident că ea s-a referit la niște lucruri tainice legate de Împărăția lui Dumnezeu, încît Iisus a trebuit să lărgească înțelegerea minții Apostolilor ca ei să priceapă ce le spunea, înțelegere ce a fost încă și mai lărgită prin pogorîrea Sfîntului Duh la Cincizecime.

Înălțarea este descrisă foarte concis, deși, spre deosebire de Înviere, s-a petrecut în fața unei asistențe destul de numeroase. Matei și Ioan nu vorbesc despre Înălțare, Marcu îi rezervă un singur verset (19, 16) și doar Luca este mai explicit, atît spre sfîrșitul *Evangheliei* sale (24, 50-52), cît și, mai pe larg, în *Fapte* (1, 1-11), relatîndu-ne nu doar cum s-a petrecut dumnezeiescul eveniment, dar și ultima discuție a lui Iisus cu ucenicii Săi, în chiar clipa Înălțării. Aceștia, înțelegînd că sosise ceasul despărțirii, căutau să afle de la Iisus vremea sfîrșitului, adică a așezării Împărăției. Iisus le răspunde însă: "Nu este al vostru a ști anii sau vremurile..." (*FA* 1, 7). Asigurîndu-i încă o dată de iminența pogorîrii Sfîntului Duh asupra lor, Iisus Se înălță la cer pe un nor, nu într-ascuns, cum se întîmplase cu Enoh și Ilie, ci în văzul tuturor. Doi îngeri îmbrăcați în haine albe au confirmat că Iisus se va întoarce cu slavă: "Bărbați galileeni, de ce stați privind la cer? Acest Iisus, Care S-a înălțat la cer de la voi, astfel va și veni..." (1, 11).

Petrecerea lui Iisus pe pămînt după Înviere a avut o parte *vădită* și una *ascunsă*. Ambele se referau la *mîntuirea* noastră, dar numai ce a fost descoperit de Scripturi este strict necesar acesteia; cele ascunse, descoperite doar ucenicilor, erau menite să-i întărească pe cei ce urmau să-și asume răspunderea propovăduirii și durerile muceniciei, precum și convingerii profunde a acestora, pentru ca, la rîndul lor, să-i convingă pe alții. Peste milenii, acest duh al credinței nestrămutate ajunge și la noi, nealterat în esența lui, dacă sufletul nostru nu se lasă pradă rătăcirilor vremii de acum.

Prefață la Duminica Tomei

«DOMNUL MEU ȘI DUMNEZEUL MEU !»

Despre Sf. Apostol Toma, zis "Geamănul" (în gr.: *Didymos*), evangheliile nu dau prea multe amănunte. Sinopticele (*Mt* 10, 3; *Mc* 3, 18; *Lc* 6, 15), apoi și *Faptele* (1, 13), îl pomenesc doar în treacăt, ca pe unul dintre cei 12, fără alte mențiuni. Tot ce știm despre el din surse canonice provine din *Evanghelia după Ioan*: supranumele lui Toma (11, 6; 20, 24; 21, 2), atitudinea lui din pragul învierii lui Lazăr (11, 16), nelămurirea lui aparent naivă asupra unei afirmații a Mîntuitorului (14, 4-6), vestitul episod al îndoielii de după Înviere (20, 24-29) și prezența lui în ceata celor 7 ucenici cărora Domnul li S-a arătat la Marea Tiberiadei (21, 1-2). Tradiția ne spune că ulterior Toma a propovăduit în Mesopotamia, Persia și India, fiind martirizat la Edessa. Lui îi este atribuită și o evanghelie apocrifă păstrată în limba coptă (există deja mai multe traduceri românești prin intermediar), cu puternice accente gnostice, descoperită și editată pe la jumătatea secolului XX (datînd însă, cu destulă certitudine, abia din secolul II d. Hr.).

Toma este, într-un fel, unul dintre Apostolii cei mai nedreptățiți de memoria culturală a posterității, mai cu seamă în vremurile moderne. Judecat îndeobște reducționist, doar prin prisma "necredinței" sale din episodul indicat mai sus, el s-a încetățenit în conștiința majorității nu ca "Toma Geamănul", ci ca "Toma Necredinciosul", fiind oferit cel mai adesea drept contra-exemplu, chiar pînă la nivelul limbajului curent. Un G. Papini l-a decretat (totuși cu nuanțări, care însă n-au avut același impact) chiar "patron al spiritului modern" - imagine paradigmatică a îndoielii, suspiciunii și îndărătniciei neînțelepte.

Privit altfel decît în pripă, Toma nu face decît să întruchipeze *într-un anumit moment* o stare e spirit care a fost *comună*, chiar dacă mai puțin pregnant, tuturor apostolilor și ucenicilor, pînă la deplina încredințare (*cf.* N. Steinhardt, *Dăruind vei dobîndi*, Baia Mare, 1992, pp. 183-187). El vădește, cu o sinceritate mai brută, nevoia generală de *concret* a omului (cel puțin în condiția lui actuală), care constituie, poate, și una dintre rațiunile Întrupării. Pe de altă parte, el nu face decît să exploateze pînă la capăt o posibilitate imediată: Hristos nu Se înălțase încă; El era, așa-zicînd, *la îndemîna* omului iscoditor, cum nu va mai fi pentru cei de după aceea. Este tocmai ce spune Domnul, dojenindu-l fără asprime pe Toma (după cum fără asprime o dojenise cîndva, tot pentru piosul ei abuz de concret, și pe Marta, sora Mariei și a lui Lazăr): "Adu degetul tău încoace și vezi mîinile Mele, și adu mîna ta și pune-o în coasta Mea, și nu fi necredincios, ci credincios [...] Pentru că M-ai văzut, ai crezut. Fericiți cei ce n-au văzut și au crezut" (*In* 20, 27-29). E de observat că nici Iisus, nici evanghelistul nu mai emit vreo altă judecată asupra gestului lui Toma...

Toma nu se îndărătnicește cu gînd sau cu inimă rea, ci mai degrabă *tatonează*, așa cum făcuse și la cuvîntarea de despărțire cu care se încheiase Cina cea de Taină: "și unde mă duc Eu, voi știți, și știți și calea", zice Domnul. Iar Toma: "Doamne, nu știm unde Te duci; și cum putem ști calea?" (*In* 14, 4-5). Toma vrea mereu să smulgă lămurirea, încredințarea deplină. El e mai degrabă precaut decît naiv, reprezentînd o varietate tipologică a psihologiei umane, marcată de setea - principial legitimă - de claritate și concretețe. E de crezut că el *bănuiește* prea bine la ce se referă învăluit Iisus, dar forțează *confirmarea* mai directă și mai deslușită, care nu întîrzie să vină (*In* 14, 6-7). Dacă e vorba de naivitate, mai evidentă apare, în episodul cu pricina, cea a lui Filip, care cere ca Domnul să li-L arate pe Tatăl, drept care și Iisus îi răspunde mai vădit dojenitor: "De-atîta vreme sînt cu voi și nu M-ai cunoscut, Filipe?" (14, 9), cum nu găsise de cuviință în cazul lui Toma.

Cînd e vorba de Petru, nimeni nu-l judecă predilect prin episodul lepădării, care este privit cu înțelegere, ca un fapt accidental și colateral. Cu aceeași înțelegere s-ar cuveni privită și insistența lui Toma. Mai ales că pe acesta îl definesc mult mai bine alte două lucruri, consemnate cu grijă de Ioan: fervoarea jertfelnică și forța mărturisitoare de care dă dovadă, mai întîi în pragul învierii lui Lazăr, apoi după ce pipăie rănile Domnului. Cum arhiereii și fariseii începuseră deja să uneltească împotriva lui Iisus, ucenicii se codeau să-L însoțească la Betania, aproape de Ierusalim. Dar iată că Toma îi însuflețește zicîndu-le: "Să mergem și noi și să murim cu El!" (*In* 11, 16). Cum să-ți fie necredincios pînă la urmă cel gata să moară pentru tine? Și iată că, după ce Domnul îi ia mîna și i-o pune în rănile Sale, ca într-*o cuminecare* mai degrabă tainică decît demonstrativă, Toma izbucnește cu acea exclamație cutremurătoare și de neuitat (poate cea mai sinceră și mai profund umană în simplitatea ei): "Domnul meu și Dumnezeul meu!". Ce sublimă și desăvîrșită mărturie a omului deplin încredințat! E chiar mai mult decît mărturisise înainte Petru ("Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu" - *Mt* 16, 16), pe care Iisus îl fericise pentru aceasta; Petru, cum s-a observat, Îl mărturisește mai ales ca Mesia (cf. *Mc* 8, 29; *Lc* 9, 20), pe cînd Toma Îl mărturisește de-a dreptul în maiestatea și plinătatea dumnezeirii Lui: "Domnul meu și Dumnezeul meu!".

Fie ca toți "necredincioșii" să strige cu Toma către Hristosul cel viu, Ce poate fi "pipăit" în concretețea a două mii de ani de istorie creștină: "Domnul meu și Dumnezeul meu!". Și să fie gata să moară cu El, pentru ca întru El să învieze!

Poate că, dincolo de cronologie, trebuie să vedem și o altă semnificație în așezarea Duminicii Tomii după Săptămîna Luminată. În popor i se spune "Paștele cel mic". Ea stă, în orice caz, în prelungirea tainei pascale: "necredinciosul" ne încredințează, o dată mai mult, asupra Învierii!

Răzvan CODRESCU

VULGARITATEA CA STIL DE VIAȚĂ (3)

copia și modelul

PLAI cu BOI
revista lu' DINESCU
THEODOR STOLOJAN
15000 de specialiști într-unul singur
MONICA LEWINSKY
file din jurnalul oval
BOGAȚI DA' NASOI
nea Mecena din Corbeanca
MONA MUSCĂ
liberalii la ea acasă
ANDREI PLEȘU
înlăuntrul trebilor din afară
RICĂ RĂDUCANU
tirania lecturii
MAIA PE LENIN
mensual

(urmare din numărul trecut)

Când vulgaritatea este asociată cu personaje de la care te aștepți să se comporte în acest stil, deși supărătoare pentru orice om care respectă normele de conviețuire decentă, ea nu surprinde. Surprinde însă, provocând dezgust și indignare, când cel care o practică face parte din categoria "personalităților de cultură". Or, în chip firesc, aceste personalități ar trebui să fie "modele" de urmat, necesare mai ales într-o societate ca a noastră, care, după o jumătate de veac de regim comunist, nu-și găsește nici echilibrul, nici identitatea. O astfel de personalitate s-ar fi cuvenit să fie și Mircea Dinescu. Adoptând însă o poziție originală de anarhism cultural și politic, dumnealui se pune mai degrabă sistematic de-a curmezișul firavelor eforturi de însănătoșire morală a românilor.

D-l Mircea Dinescu este poet. Un poet de real talent, a cărui operă poetică este caracterizată în următorii termeni de criticul literar Lucian Raicu, în postfața volumului *Teroarea bunului simț*, publicat în 1980 de Editura Cartea Românească: "Primele izbucniri, primele expansiuni încrezătoare, poeme ale luminii, ale sângelui clocotitor sunt totuși supuse la Mircea Dinescu unei ordonări de tip muzical, într-un registru dulce, diafan, care elimină de la sine notele prea strident vitaliste, supărătoare în lirica celor cu dinadinsul tineri. Mircea Dinescu izbutește de la început să se situeze într-un spațiu poetic de mare și elevată autenticitate, la intersecția avânturilor cu meditația. Puritatea tonului liric, fără obișnuitele, în astfel de cazuri, contrafaceri serafice, impresionează și astăzi auzul blazat, săgetează rutina recepției, încântă, duce cu sine, face să înflorească simțirea pentru poezie".

Pe aceeași linie de apreciere fără rezerve a valorii poeziei lui Mircea Dinescu se înscrie și I. Negoițescu, în capitolul intitulat "Despre Mircea Dinescu" din volumul *Scriitori contemporani* (Editura Dacia, Cluj, 1994). Cum, în anii săi de afirmare, poetul a manifestat un spirit de frondă față de regimul comunist, criticul literar, aflat în exil la München, subliniază acest fapt: "Și astfel, fiindcă Utopia, stupidă, absurdă, insuportabilă, împotriva căreia toată ființa lui se revoltă, i-o impune, Mircea Dinescu, cel mai răsfățat între răsfățații cuvintelor, s-a văzut obligat să devină poet-cetățean. Treptat, metaforele lui se politizează (procesul poate fi lesne urmărit încă de îndată după primul volum de versuri) și, cum însuși recunoaște, el s-a trezit «că fluieră în biserică»".

În contextul dezacordului manifestat de anumite persoane, în covârșitoare majoritate români, față de regimul comunist, s-a împământenit obiceiul de a-i eticheta pe toți acești "nonconformiști", la grămadă, cu epitetul de "disidenți". O gravă eroare de fond, de tipul *ignoratio elenchi*, în virtutea căreia dacă nu o sesizăm, ar trebui să admitem că atât D-na Doina Cornea, cât și politrucul evreu Silviu Brucan fac parte din același club politic, "clubul disidenților". Or, lucrurile stau complet altfel. D-na Doina Cornea, ca de altfel milioane de români, din rândurile cărora multe sute de mii au zăcut ani grei în temnițele comuniste, au fost "opozanți ai regimului comunist" (unii opunându-se cu atitudinea, alții cu cuvântul, și nu puțini cu arma în mână). Disidenți au fost, așa cum ne lămurește DEX, cei care "au o opinie deosebită față de majoritatea membrilor colectivității, organizației etc. din care fac parte". Or, în lumina acestor precizări, poetul Mircea Dinescu nu a fost "disident", ci "opozant", iar dacă nu ar fi avut șansa să se nască în 1950, ci cu douăzeci de ani mai devreme, probabil că ne-am fi întâlnit la Jilava, la Canal, la Gherla sau la Aiud, iar nu în situația în care ni s-au încrucișat drumurile acum: dumnealui în calitate de editor-proprietar al revistei *Plai cu boi* (fapt confirmat în înscrisul mai puțin obișnuit de pe prima copertă: "Revista lu' DINESCU"), eu în postura de cititor al acesteia.

Dacă până în decembrie '89 D-l Mircea Dinescu era cunoscut doar ca un poet talentat, persecutat de regimul Ceaușescu pentru inadaptabilitatea sa la "Utopie", după așa-zisa "Revoluție" a putut să se dezlănțuie în voie, dând frâu liber pornirilor refulate în anii dictaturii. Din păcate, în exaltarea sa, adeseori necontrolată, "poetul-cetățean" a demonstrat încă o dată că libertatea de exprimare, de care românii au avut prilejul să se bucure în perioada postdecembristă, poate fi nu numai o trambulină în procesul de afirmare a valorilor autentice, ci și o tentație spre vulgaritatea împinsă la extrem. *Plaiul cu boi* al lui DINESCU (tipărit cu majuscule!) dovedește cu prisosință acest trist adevăr.

Există opere de artă care, deși nu reprezintă valori universale, au totuși valoare ca simboluri pentru colectivitatea în mijlocul căreia au fost create. Un exemplu ilustrativ pentru această categorie de opere de artă îl constituie tabloul pictorului C. D. Rosenthal (1820-1851) intitulat "România rupându-și cătușele pe Câmpia Libertății".

Pictorul Constantin Daniel Rosenthal s-a născut la Budapesta, într-o familie de evrei bogați. A studiat pictura la Viena, unde a fost cucerit de ideile revoluționare ale timpului, motiv pentru care familia l-a repudiat. La sfatul prietenului său mai vârstnic, pictorul Ioan Negulici, se stabilește la București. Introdus în cercul tinerilor cu vederi revoluționare, devine unul din militanții "mișcării pașoptiste", identificându-se cu idealurile revoluționare și considerând România ca patria sa adoptivă. Din dragoste și respect pentru noua sa patrie spirituală, a pictat tabloul menționat mai sus. Tabloul reprezintă o femeie cu o figură eroică, nobilă și blândă, îmbrăcată cu o rochie albă, lungă până la pământ. Într-o mână ține un steag tricolor, ale cărui falduri îi cuprind trupul; în cealaltă mână ține o ramură verde, simbol al purității.

Ei bine, revoluționarul Mircea Dinescu a ținut ca pe frontispiciul *Plaiului cu boi* să dea expresie sentimentelor sale "patriotice", inspirându-se din opera pictorului C. D. Rosenthal, dar folosind mijloace post moderne. În acest scop, a făcut apel la un fotomodel care să întruchipeze România, la un fotograf care să imortalizeze pe clișeu imaginea eroică a acesteia și la un "stilist" care să creeze cadrul adecvat. Fotomodelul la care s-a făcut

apel a fost actrița Maia Morgenstern, fotograful - un oarecare Răzvan Voiculescu, iar stilistul - Alexandra Ivancenco. Din colaborarea celor trei "artiști" a rezultat următoarea imagine: o femeie despuiată care, chipurile, ar întruchipa România din pictura lui C. D. Rosenthal. Într-o mână, acest simbol *sui generis* al României, ține un steag tricolor special (steagul tricolor din decembrie '89, cu o gaură în mijloc rezultată din înlăturarea stemei României comuniste). Cu faldurile acestui steag (devenit simbol al luptei anticomuniste) este drapată Maia Morgenstern, având gaura plasată la nivelul organului sexual. Și pentru ca blasfemia să fie desăvârșită, România "poetului-cetățean" Mircea Dinescu ține în cealaltă mână un praz cu rădăcinile în vânt!

Dar a-l incrimina doar pe Mircea Dinescu pentru această sfidare a simbolului întemeierii României moderne ar fi o greșeală. Pe pagina a doua a *Plaiului cu boi* sunt nominalizate personalitățile care fac parte din redacție. Din cele cinci nume consemnate, numai primele două prezintă interes: Mircea Dinescu și Andrei Pleșu. În continuare, redacția este întregită cu încă zece nume, grupate sub titulatura "Au mai conspirat". Din rândul "conspiratorilor", o singură figură merită a fi remarcată: eseistul H. R. Patapievici. Restul sunt figuri fără relevanță politică sau culturală, etalonul lor fiind crainica de la postul de televiziune "Prima", Cristina Țopescu. Cât privește textele publicate, de calitatea și tematica lor ne vom ocupa mai târziu, după ce vom încerca să schițăm profilul moral al celor trei personalități de cultură care, prin prezența lor în redacție, girează valoarea publicației.

După evenimentele din decemrbei '89, "poetul cetățean" și-a luat în serios calitatea de revoluționar, dar s-a ferit să se înregimenteze, cu acte în regulă, în vreuna din formațiunile politice nou apărute, pozând în "independentul absolut". O poziție care, într-o societate roasă de corupție și incompetență, îi dădea dreptul să critice totul și orice. Independența politică s-a dovedit însă a fi încă una din figurile de stil caracteristice acestui cabotin care își joacă bine rolul în farsa de prost-gust numită "democrația dâmbovițeană". Ales membru în Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS), și-a dat repede în petec. Cu toate că norma morală care ar trebui să guverneze activitatea acestui Consiliu îi obligă, printre alte îndatoriri, pe membri săi să nu facă parte din nici un partid politic, poetul-cetățean și-a acordat, cu de la sine putere, dispensă de la morală

☛

şi a participat activ la ultimele alegeri în postura deloc onorabilă de "agent electoral", conducând campania lui Theodor Stolojan, candidat la preşedinţia României. (Lozinca "15.000 de specialişti într-unul singur", pe care a fluturat-o în timpul campaniei electorale şi a înscris-o pe coperta primului număr al *Plaiului cu boi*, alături de metafora "Maia Morgenstern cu praz", dovedeşte nu numai lipsă de originalitate, dar chiar o doză de lichelism.) Bineînţeles că după alegeri şi-a reluat, senin, locul în fotoliul de membru în CNSAS, pentru a judeca "vii şi morţi" care au trecut prin iadul Securităţii...

Cât timp a fost editorialist la *Academia Caţavencu*, dumnealui a avut posibilitatea să se răfuiască şi să-i "denunţe" pe toţi cei care nu-i erau pe plac. Dar, din motive pe care nu le cunoaştem, "Săptămânalul de moravuri grele" s-a dispensat de serviciile sale, astfel că nemaiavând tribuna de la care să se răfuiască cu veacul, a inventat *Plaiul cu boi*. Se pare că în paginile noii publicaţii Mircea Dinescu şi-a propus să înlocuiască "metafora politizată" cu "politizarea pornografiei". O tentativă care a eşuat încă de la cel de al doilea număr al revistei. Imaginea de pe coperta acesteia, realizată de acelaşi cuplu fotograf-stilist, este lipsită de orice conotaţie politică, fiind "pornografie pură". Cu titlul "România încotro?", "Revista lu' DINESCU" înfăţişează o căruţă trasă de un cal bălan. Pe capra căruţei, cu hăţurile în mână, şade o tânără în pielea goală, cu "ţâţele" în vânt şi cu "vulva" căscată spre cititor. Alături de căruţă păşeşte o ţigancă, decent îmbrăcată, lăsându-l pe cititor să decidă care din cele două personaje reprezintă România.

Revista *Plai cu boi* s-a vrut să fie o replică la *Academia Caţavencu*, deosebirile dintre ele constând în localizarea vulgarităţii. În timp ce în *Academia Caţavencu* vulgaritatea ajunge la desăvârşire în texte, imaginile având un rol secundar, în *Plai cu boi* grosul vulgarităţii îşi găseşte expresia în imagini. Abundenţa pozelor "după natură", reprezentând trupuri goale, în poziţii obscene, vor parcă să ne spună: "De ce vă formalizaţi? *Naturalia non sunt turpia*". Cei ce încearcă să-şi justifice vulgaritatea prin acest adagiu uită însă că sensul lui iniţial a fost denaturat de scriitorii de scandal, pentru a-şi acoperi producţiile lor lubrice. Astfel s-a ajuns ca pornirile josnice şi instinctele primare să fie decretate *non turpia* pe motiv că sunt *naturalia*. Sesizarea şi corectivul acestei denaturări vin chiar din lumea Antichităţii greceşti, cum arată Karl Rosenkranz în *Estetica urâtului*: "Grecii, cu profundul şi autenticul lor simţ artistic, au ştiut să diminueze obscenul prin aceea că, în cea mai mare parte, l-au asociat unor fiinţe cu alcătuire semiumană, ca satirii şi faunii. Dacă apoi asemena indivizi, cu partea inferioară a corpului terminată în copite de ţap, se şi comportau ca nişte ţapi, lucrul nu mai era de natură să ne mire. Mai multe picturi pompeiene ne înfăţişează satiri pândind în pădure o nimfă întinsă în toată strălucirea trupului ei alb pe un covor verde de muşchi. Frumoasa ni se arată din spate, culcată pe o parte, şi este adesea acoperită de un văl pe care lascivul satir îl dă la o parte. Cu membrele vibrând de voluptate, pierdută într-o beţie a simţurilor, urâţenia căzută în animalitate stă aici în faţa frumuseţii semi-adormite".

În structura *Plaiului cu boi*, grafica (fotografiile şi caricaturile) precumpăneşte faţă de texte (care, cu câteva excepţii, sunt mostre de vulgaritate, ce se vor satirice, fără însă să reuşească). În faţa unor titluri ca "Bogaţi da' nasoi: Viorel Cataramă", "V-am dat vot, v-am dat mandat, nu ne trageţi din căcat!", "Priveşte şi dă mai departe: Nuduri de Răzvan Voiculescu", "Emil Brumaru: Povestea boiernaşului de ţară şi a fecioarei cu lindic zglobiu", te întrebi ce l-a determinat pe octogenarul Alexandru Paleologu, să intre în competiţia pentru atingerea piscului vulgarităţii şi să-i destăinuie Cristinei Ţopescu amintirile sale erotice în interviurile intitulate "Povestea de amor dintre un boier şi o prostituată" şi "Inteligenţa este un foarte puternic afrodisiac". Şi prezenţa în paginile *Plaiului cu boi* a acestui fin om de cultură nu este un caz izolat.

Dar cea mai surprinzătoare colaborare la "Revista lu' DINESCU" este cea a lui Andrei Pleşu. Directorul săptămânalului de cultură *Dilema* nu pierde prilejul să se exhibe aici număr de număr. Fostul ministru al Culturii şi ministru de Externe, deci o personalitate care ar trebui să fie emblematică pentru cultura şi politica românească, participă, nonşalant, umăr la umăr cu "amicul" Mircea Dinescu, la opera de încetăţenire a vulgarităţii în scrisul românesc. Explicaţia acestui aparent paradox ne-o oferă chiar discipolul lui Constantin Noica în ultima frază din eseul *Minima moralia*, apărut în 1988, la Editura Cartea Românească: "«Minima moralia» e o suspinare, o chemare şi o rugare pentru sănătatea morală care-i lipseşte încă autorului"...

În încheiere, ne întrebăm, ce s-ar mai putea spune despre "Revista lu' DINESCU"? Poate numai să-l cităm pe criticul literar Alex. Ştefănescu, care consemna apariţia acestui "original" magazin publicând în cotidianul *România liberă* o tabletă intitulată... "Plai cu bou"!

(va urma)

Cuvine-se... Cuvine-se... Cuvine-se... Cuvine-se...

ZAHARIA (ZAHU) PANĂ

Din îndepărtata Americă ne-a sosit trista veste că bunul şi dragul nostru prieten şi camarad de luptă şi de idealuri, poetul şi publicistul Zahu Pană, ne-a părăsit. S-a stins din viaţă, după o lungă suferinţă, în dimineaţa zilei de duminică 11 martie, lăsând lumea cu un cântec mai săracă.

Zaharia Pană (Zahu - pentru prieteni şi apropiaţi) s-a născut la 20 august 1921, la Beala de Sus, în Macedonia grecească, de unde, împreună cu familia, emigrează în România, pe ale cărei câmpuri de bătălie tatăl său luptase ca voluntar în Războiul de Reîntregire. Colonizaţi în Cadrilater, copil fiind, cunoaşte pe viu lupta dusă de coloniştii români cu comitagii bulgari în judeţele Durostor şi Caliacra.

Studiile liceale şi le-a început la Silistra, iar după cedarea Cadrilaterului, le-a absolvit la Bucureşti. La începerea războiului, este încorporat şi trimis pe front cu Regimentul de Gardă 6 Mihai Viteazul. La 26 august, după ce armata română primise ordin de încetare a focului, este luat prizonier de ruşi, dar, împreună cu alţi camarazi, reuşeşte să fugă din lagăr, scăpând astfel de deportarea în Rusia.

După război este încadrat ca salariat la Ministerul de Finanţe, urmând, în acelaşi timp, şi cursurile Academiei Comerciale din Bucureşti, pe care le întrerupe în ultimul an de studii, din cauza arestării, la 15 mai 1948. A trecut prin închisorile Jilava, Ocnele Mari, Aiud, Canal, cunoscând din plin toate ororile gulagului românesc. S-a eliberat în 1964, dar de-abia în 1969 i s-a permis să se reînmatriculeze la Academia de Studii Economice, pe care a absolvit-o în 1974.

În 1976 emigrează, împreună cu familia, în Statele Unite, devenind, în scurt timp, una dintre figurile proeminente ale exilului românesc din această parte a lumii.

Ca poet, Zahu Pană a debutat, în limba română, cu poezia "Vijelie", publicată în revista *Lumina* a liceului din Silistra, iar în dialectul aromân, cu poezia "Cadrilater", apărută în periodicul *Armatolii* din acelaşi oraş.

După ieşirea din închisoare, deşi nu avut drept de semnătură, este totuşi antologat cu poezii inedite, în dialectul aromân, în *Antologia lirică aromână*, apărută la Bucureşti, în 1975.

După plecarea din ţară, a desfăşurat o susţinută activitate publicistică, semnătura sa fiind prezentă în cele mai importante periodice româneşti din exil: *Ethos, Solia, Unirea, Revista Scriitorilor Români, Drum* etc. Pe lângă producţiile proprii, a tradus şi publicat în dialect aromân poezii de Eminescu, Blaga şi Panait Cerna.

Începând din 1980, este redactor şi colaborator permanent al periodicului *Cuvântul Românesc* din Canada, în care publică regulat o pagină în dialectul aromân, precum şi alte producţii proprii.

În 1982 publică, la Editura "Cuvântul Românesc" din Hamilton, volumul intitulat *Poezii din închisori*, cuprinzând, în premieră, câteva sute de poezii create în închisoare, culese şi verificate de el. La aceeaşi editură îi apare, în 1989, volumul de versuri proprii *Cu acul pe săpun*. Cele mai multe dintre poeziile cuprinse în acest volum sunt tot creaţii din temniţă.

Din 1988, a fost membru al Comitetului Internaţional Romfest. Din păcate, la ultima ediţie Romfest, desfăşurată anul trecut la Sibiu, boala necruţătoare l-a împiedicat să fie prezent.

Dumnezeu să-l odihnească în ceata drepţilor Săi.

Cuvine-se... Cuvine-se... Cuvine-se... Cuvine-se...

RÂNDUIALA întoarcerii la Ortodoxie

Cum se cuvine să primim pe schismaticii care vin la Ortodoxie

După ce vine la preot cel ce voieşte să fie drept-credincios (ortodox), preotul, luându-şi voie şi binecuvântare de la arhiereul său, îl duce pe el la biserică şi-i porunceşte să stea înaintea uşilor bisericii; iar preotul, intrând în altar şi îmbrăcându-se cu epitrahilul şi felonul, iese afară în uşa bisericii şi, poruncind aceluia să îngenuncheze, îl întreabă pe el aşa:

Întrebare: ***Voieşti să te lepezi de toată rătăcirea schismaticilor şi de împreună petrecerea cu ei, întru care ai fost până acum?***

Răspuns: ***Voiesc cu adevărat.***

Întrebare: ***Voieşti cu adevărat să fii întru toate ascultător Sfintei Biserici Ortodoxe a Răsăritului şi întru unire cu credinţa ortodoxă şi neclătit să petreci într-însa până la sfârşitul vieţii tale?***

Răspuns: ***Voiesc cu adevărat.***

Şi îndată preotul, binecuvântându-l pe frunte de trei ori, zice: "În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin". Apoi punând dreapta pe capul lui, zice rugăciunea: "Doamne Dumnezeule Atotţiitorul..." Şi sfârşind rugăciunea, zice:

Scoală-te şi te întoarce către Apus, şi te leapădă de toată rătăcirea şi greşealele papistăşeşti, întru care ai fost până acum.

Şi întorcându-se la Apus, îl întreabă:

Întrebare: ***Te lepezi de toată rătăcirea şi greşeala adunării papistăşeşti, întru care ai fost până acum?***

Răspuns: ***Mă lepăd de toată rătăcirea şi greşeala adunării papistăşeşti, întru care am fost până acum.***

Întrebare: ***Blestemi toate eresurile şi dezbinarea lor, ca pe ale unor potrivnici ai adevăratului Dumnezeu şi ai Sfintei Lui Biserici?***

Răspuns: ***Blestem toate eresurile şi dezbinarea lor, ca pe ale unor potrivnici ai adevăratului Dumnezeu şi ai Sfintei Lui Biserici.***

După aceasta zice către dânsul:

Întoarce-te către Răsărit şi te închină Domnului la Care ai venit.

Iar el întorcându-se către Răsărit, se închină până la pământ, zicând aşa:

Închinu-mă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, unuia Dumnezeu Care este în Treime sfânt, nedespărţit, mărit (slăvit) şi închinat.

Preotul zice:

Binecuvântat este Dumnezeu, Cel ce voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vie; binecuvântat fie în veci. Amin.

Şi îndată îi dă lui capătul epitrahilului în dreapta, zicând:

Intră în Biserica lui Dumnezeu, Care te-a depărtat de la dezbinarea papistăşească şi să ştii că te-ai izbăvit din lanţurile morţii şi din peirea cea veşnică; să urăşti toată dezbinarea şi tot eresul; calcă toată nedreptatea şi rătăcirea eresului şi schismei; cinsteşte cu dreaptă credinţă pe Dumnezeu Tatăl Atotţiitorul şi pe Iisus Hristos, Fiul Lui, şi pe Duhul Sfânt, unul, adevăratul, viul Dumnezeu: Prea Sfânta şi nedespărţita Treime.

Şi acestea zicând, îl duce pe el în biserică, ţiindu-se de capătul epitrahilului, până unde este pusă şi Sfânta Evanghelie, iar el stând acolo, îndată lasă din mână capătul epitrahilului. Şi când merg în biserică, cântăreţii citesc Psalmul 26: "Domnul este luminarea mea şi mântuitorul meu, de cine mă voiu teme?". Şi aşa, după sfârşitul psalmului, îi porunceşte lui preotul să îngenuncheze înaintea Sfintei Evanghelii şi zice: "Domnului să ne rugăm". Şi citeşte rugăciunea aceasta:

Doamne, Doamne, Făcătorule şi Stăpâne a toate, izvorul tuturor bunătăţilor şi Mântuitorul oamenilor, iar mai vârtos al celor credincioşi; Cel ce n-ai trecut cu vederea pe om, ca să fie aruncat întru adâncul pierzării şi al înşelăciunii, ci cu mântuitoarea întrupare a unuia născut Fiului Tău, Domnului şi Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos, pe acesta l-ai cercetat şi l-ai mântuit şi către Tine l-ai adus, Însuţi Stăpâne, iubitorule de oameni, şi acum caută spre robul Tău (N), care este oaie din cuvântătoarea Ta turmă, pe care l-ai învrednicit a se ridica din adâncul înşelăciunii şi al dezbinării şi a scăpa către sfânta Ta apostolească şi sobornicească Biserică, şi cu smerenie Te rog: plineşte în inima lui lumina darului Prea Sfântului Tău Duh, spre luminarea cunoaşterii adevăratei Sfintei Tale Evanghelii. Aprinde întru dânsul scânteia mântuitorului botez, care zace în sufletul lui, ca să ardă într-însul văpaia darului Tău celui duhovnicesc, spre plinirea poruncilor Tale şi spre depărtarea de toată înşelăciunea diavolească. Dă-i lui ca fără făţărnicie, neclintit şi fără de vicleşug să se împreune cu sfânta Ta sobornicească Biserică şi să se scârbească de toată înşelăciunea cea pierzătoare de suflet, călcând eresurile şi dezbinarea. Fă-l pe el ca totdeauna cu adevărat să mărturisească şi tare să ţie dreapta credinţă ortodoxă a Răsăritului. Fă-l părtaş turmei Tale celei alese şi împreunează-l cu Biserica Ta cea sfântă. Depărtează de la dânsul toate gândurile şi faptele cele rele şi obiceiurile cele fără de Dumnezeu. Iartă-i lui toate greşealele cele de voie şi cele fără de voie. Curăţeşte-l pe el de toată spurcăciunea trupului şi a sufletului. Fă-l pe el vas cinstit şi lăcaş Prea Sfântului Tău Duh; ca prin Acela totdeauna fiind povăţuit şi îndreptat, să păzească mântuitoarele Tale porunci; şi făcând voia Ta cu bună plăcere şi desăvârşit, să se învrednicească a câştiga şi binele Tău cel ceresc, împreună cu toţi care din veac au bine plăcut Ţie. Că Tu eşti Dumnezeul milei, al îndurărilor şi al iubirii de oameni, Care voieşti ca toţi oamenii să se mântuiască; şi Ţie mărire (slavă) înălţăm, Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Şi după sfârşitul rugăciunii îi porunceşte preotul să se scoale, zicându-i:

Scoală-te şi, stând bine şi cu frică, mărturiseşte cu adevărat ortodoxa credinţă sobornicească şi blestemă toate eresurile şi schisma, ca să fii iertat şi dezlegat din legătura blestemului şi de toată dezbinarea, şi să te faci părtaş Bisericii care este trupul lui Hristos.

Iară el, sculându-se, zice în auzul tuturor:

Cred într-unul Dumnezeu...

Şi sfârşind de zis Crezul ortodox, i se dă Sfânta Evanghelie să o sărute; şi făcându-se aceasta, zice preotul:

Binecuvântat este Dumnezeu, Care a voit aşa.

Şi iară zice către dânsul:

Pleacă-ţi genunchii tăi înaintea Domnului Dumnezeu pe Care L-ai mărturisit, şi vei lua iertarea păcatelor tale şi dezlegare de tot blestemul.

Şi el, plecându-şi capul şi genunchii, caută în jos; iar preotul, având de la arhiereu putere, zice peste dânsul cu mare umilinţă:

Domnului să ne rugăm.

Stăpâne mult milostive, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, Care cu darul Tău ai voit a se da apostolului Petru şi celorlalţi apostoli ai Tăi toată puterea, ca să fie legate şi în cer câte de dânşii vor fi legate pe pământ; aşijderea să fie dezlegate şi în cer câte de dânşii pe pământ vor fi dezlegate; Cel ce şi pe noi, smeriţii şi nevrednicii, prin nespusa Ta iubire de oameni, ne-ai învrednicit a avea puterea cea dată lor, ca şi noi aşijderea să legăm şi să dezlegăm cele ce se întâmplă întru poporul Tău; Însuţi, Prea Bunule Împărate, primeşte cu milostivire acum pe robul Tău acesta (N), care dintru înşelăciunea dezbinării ca din somnul periciunii s-a sculat şi la cunoştinţa adevărului a venit, dorind să se unească cu Sfânta Ta Biserică; că Tu ca un iubitor de oameni şi bun Păstor ai zis: "Şi alte oi am, care nu sunt din staulul acesta, şi pe acestea Mi se cade a le aduce şi glasul Meu vor auzi şi va fi o turmă şi un păstor". Şi prin mine, nevrednicul robul Tău, dezleagă-l pe dânsul de toată legătura blestemului şi de toată dezbinarea, şi de orice ca un om întru această viaţă a greşit, sau cu cuvântul, sau cu lucrul, sau cu gândul, iartă şi lasă lui, spălându-l pe el de toată prihănirea sufletului cu darul Tău; ca ducându-l curat în curţile Tale şi împreunându-l pe el cu turma oilor Tale celor alese, să-l uneşti pe el cu Sfânta

☛

Ta Biserică şi să-l faci vas cinstit şi lăcaş Prea Sfântului Tău Duh, ca prin Acela totdeauna fiind povăţuit şi îndreptat, să păzească mântuitoarele Tale porunci, şi făcând voia Ta cu deplină bună plăcere, să se învrednicească a lua şi binele Tău cel ceresc, împreună cu toţi care din veac bine Ţi-au plăcut Ţie. Că Tu eşti Cel ce ne miluieşti şi ne mântueşti pe noi, şi Tu singur eşti Dumnezeul tuturor oamenilor care vor să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vie, şi Ţie mărire (slavă) înălţăm, împreună şi Părintelui Tău Celui fără de început şi Prea Sfântului şi Bunului şi de viaţă Făcătorului Tău Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Şi după rugăciune, îndată îl dezleagă pe el, zicând aşa: Domnul şi Dumnezeul nostru Iisus Hristos..." şi celelalte. Şi sfârşindu-se rugăciunea, zice şi aceasta:

Scoală, frate, şi ca un credincios roagă-te împreună cu noi lui Hristos să te învrednicească pe tine, prin ungerea Sfântului Mir, să iei darul Sfântului Duh.

Şi el, sculându-se, stă cu toată umilinţa, iar preotul îndată începe rânduiala ungerii cu Mir. Se cuvine însă a şi boteza din nou pe cei ce după cărţile lor nu se botează în numele Sfintei Treimi: al Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh, nici prin trei afundări, ca Socinienii, Unitarienii şi alţii.

ADEVERIREA întoarcerii la Ortodoxie

Ce trebuie să mărturisească cei întorşi de la schismă sau eres

1. Pentru Papistaşi

La sfârşitul Simbolului credinţei, să se adauge şi acestea:

Adaug din nou a mărturisi, împreună cu Sfânta Evanghelie, că Duhul Sfânt purcede numai de la Tatăl, şi deci lepăd adăugirea papistă: "Şi de la Fiul".

Mărturisesc că cea mai înaltă stăpânire în Biserica lui Hristos este soborul ecumenic, şi numai lui i se poate da însuşirea de negreşitor (infailibil). Iară vreo persoană oarecare, oricine ar fi, nicidecum nu poate să-şi însuşească aceste drepturi.

Cred şi mărturisesc că rugăciunile şi milosteniile celor vii pentru cei adormiţi în credinţă, şi mai ales unite fiind cu jertfa cea fără de sânge a Mântuitorului lumii, ajută sufletelor trecute din această viaţă, mijlocind pentru ei iertare de la Dumnezeu. Iar dogma despre purgatoriu sau focul curăţitor o lepăd ca pe o născocire netemeinică.

Cred şi mărturisesc că la pregătirea Sfintelor Daruri nu se poate întrebuinţa azima, adică pâine nedospită şi nesărată, ci pâine de făină de grâu curat, din aluat dospit şi sărat; cred şi mărturisesc că împărtăşirea credincioşilor nu se face numai cu ostia, cum obişnuiesc papistaşii, ci şi cu cinstitul Trup şi cu scumpul Sânge al Domnului, Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos, tainic prefăcute prin puterea Duhului Sfânt la Sfânta Liturghie, dreapta credinţă necunoscând decât un singur fel de cuminecare: sub amândouă chipurile, atât pentru preoţi, cât şi pentru popor; şi deci lepăd şi aceste înnoiri ale papistaşilor.

În sfârşit, cred şi mărturisesc toate cele ce învaţă a crede şi a mărturisi Sfânta Biserică Ortodoxă; şi mă leg prin aceasta că voi păzi dreapta credinţă în toată viaţa mea şi o voi lăsa fiilor mei, ca pe o moştenire nepieritoare.

Pentru care şi adeveresc cu însăşi a mea iscălitură.

2. Pentru Armenii gregorieni

La sfârşitul Simbolului credinţei, să se adauge şi aceste cuvinte:

Cred şi mărturisesc în ipostasul lui Iisus Hristos, Mântuitorul lumii, Dumnezeirea unită cu omenirea fără amestecare şi fără despărţire; prin care cele două firi - dumnezeiască şi omenească - au rămas întregi în Dumnezeu-omul Iisus Hristos.

Primesc şi mărturisesc toate dogmele şi aşezămintele cele rânduite de sfinţii şi purtătorii de Dumnezeu Părinţi, care s-au adunat întru numele Domnului la cele şapte Soboare ecumenice, spre întărirea şi apărarea Sfintei Biserici a lui Hristos.

În sfârşit, cred şi mărturisesc toate cele ce învaţă a crede şi a mărturisi Sfânta Biserică Ortodoxă; şi mă leg prin aceasta că voi păzi dreapta credinţă în toată viaţa mea şi o voi lăsa fiilor mei, ca o moştenire nepieritoare.

Pentru care adeveresc cu însăşi a mea iscălitură.

3. Pentru Luterani şi Calvini.

După Simbolul credinţei, se adaugă şi cele ce urmează:

Adaug din nou a mărturisi împreună cu Sfânta Evanghelie, că Duhul Sfânt purcede numai de la Tatăl şi, prin urmare, lepăd adăugirea: "Şi de la Fiul".

Mărturisesc şi primesc cu evlavie cele şapte Taine ale Sfintei Biserici Ortodoxe, adică: Botezul, Mirul, Cuminecarea, Pocăinţa, Maslul, Preoţia şi Nunta cea legiuită, prin care iau har de la Dumnezeu cei ce le primesc cu credinţă.

Mărturisesc că în dumnezeiasca Liturghie se aduce lui Dumnezeu jertfă bine primită pentru cei vii şi pentru cei morţi.

Mărturisesc că, sub chipul pâinii şi vinului, în Sfânta Împărtăşire, este tot şi întreg Mântuitorul Hristos, şi că cei ce se împărtăşesc cu ele se împărtăşesc cu adevărat cu Trupul Lui şi cu Sângele Lui, întru iertarea păcatelor.

Mărturisesc trei cete ale sufletelor ce s-au mutat din această viaţă: întâia a sfinţilor, pe care se cuvine a-i cinsti şi a-i chema prin rugăciune, ca pe mijlocitorii noştri la Dumnezeu, cărora şi moaştele se cuvine a le cinsti; a doua, a sufletelor necredincioşilor şi a creştinilor ce au trăit păgâneşte şi au murit fără pocăinţă, a cărora parte este iadul şi focul gheenei; a treia ceată de suflete este a acelora ce au murit întru pocăinţă, dar grăbindu-i moartea, n-au apucat a-şi face canonul pentru păcatele lor şi a dovedi cu fapta îndreptarea lor. Pentru aceştia Sfânta Biserică, prin jertfa cea fără de sânge a Mântuitorului lumii, Domnul nostru Iisus Hristos, prin rugăciuni, prin milostenie şi prin alte binefaceri în numele lor, le mijloceşte de la Dumnezeu iertare.

Cred şi mărturisesc că sfintele icoane ale lui Hristos, ale pururea Fecioarei Maria, Născătoarea de Dumnezeu şi ale tuturor Sfinţilor, se cuvine a le cinsti; şi că cinstea dată lor trece la chipul celui ce s-a zugrăvit.

În sfârşit, cred şi mărturisesc toate cele ce învaţă a crede şi a mărturisi Sfânta Biserică Ortodoxă; şi mă leg prin aceasta că voi păzi dreapta credinţă în toată viaţa mea şi o voi lăsa fiilor mei, ca pe o moştenire nepieritoare.

Pentru care şi adeveresc cu însăşi a mea iscălitură.

Adeverinţa aceasta, după citire în biserică, se iscăleşte de cel întors la dreapta credinţă, după care preotul ce a săvârşit această rânduială o trimite Episcopului său, iar acesta dă noului ortodox adeverinţă întărită că el se numără de acum cu fiii Bisericii Ortodoxe, cu arătare de timpul când a fost primit, de numele bisericii unde s-a săvârşit rânduiala şi de numele preotului care a săvârşit această rânduială.

Uniaţii se primesc la Ortodoxie cu rânduiala pentru papişti. Lipovenii numiţi Molocani şi Duhobori, fiind un fel de protestanţi, se primesc la Ortodoxie cu rânduiala pentru Luterani şi Calvini. Socinienii şi Unitarienii însă măcar că sunt ramuri ale protestantismului, dar fiindcă ei au lepădat toate tainele, şi au schimbat credinţa creştină cu o cugetare seacă şi ucigătoare de suflet, trebuie să fie botezaţi desăvârşit, când vin la Ortodoxie.

Se cuvine a şti că la primirea noilor ortodocşi trebuie să se dovedească mai întâi de ce schismă ori eres ţin ei, ca potrivit aceleia să se facă învăţătura (=cateheza), cât şi rânduiala primirii în Biserica Ortodoxă. Această dovedire se face prin acte de naştere, sau prin alte acte în care se arată credinţa catehumenului.

Mihai Eminescu: diagnostic homeopat

Au trecut 112 ani de la moartea lui Mihai Eminescu, moarte asupra căreia s-ar putea extinde considerația baudelairiană în legătură cu sfârșitul lui Edgar Allan Poe: “deznodământ oribil, a cărui oroare este considerabil mărită prin trivialitate”. Trivialitatea stârnită de boala și moartea celui mai mare poet al nostru a fost alimentată continuu, deși diagnosticul de sifilis nervos (paralizie generală progresivă) este infirmat atât de tabloul clinic, cât și de absența unui fundament anatomopatologic și serobacteriologic. Mai mult, studiul leziunilor anatomopatologice ale paraliziei generale progresive este cunoscut abia în 1905, cercetările experimentale pe cimpanzeu sunt efectuate în 1903, reacția Bordet-Wassermann este introdusă în practica medicală în 1906, *treponema pallidum* este izolată de Noguchi în creierul unor bolnavi de paralizie generală progresivă în 1913, iar testul de imunofluorescență și imobilizare al lui Nelson devine curent după 1950.

În *Marea Enciclopedie Franceză*, la capitolul “Paralizie generală progresivă”, semnat de Dr. Potel[1], se afirmă că paralizia generală progresivă se manifestă clinic, obligatoriu, prin tulburări de vorbire (dizartrie), scris deformat prin tremurări, cuvinte alterate, mers de tip tabetic, crize epileptice - tulburări ce au lipsit cu desăvârșire în tabloul de boală al lui Eminescu.

Din aceeași lucrare[2] reiese că în 1990 sifilisul nervos prin gome se traduce prin una sau mai multe din următoarele simptome: meningită acută, comă, convulsii, paralizii, tulburări oculare, epilepsie, accese apolectiforme, paralizii ale membrelor, hemiplegii, afazie, paralizii oculare, hemoragie cerebrală.

În dicționarul de medicină Littré din 1865, nu există vreo mențiune, la capitolul sifilis, stabilind că această boală ar putea avea complicații de tipul paraliziei generale progresive, iar simptomele legate de eventuale gome sifilitice endocraniene se traduc, exclusiv, prin simptome de focar (meningită acută, paralizii, epilepsie)[3], tulburări neîntâlnite în manifestările de boală la Eminescu.

Diagnosticul de sifilis nervos i-a fost pus lui Eminescu în două etape distincte. În timpul vieții, medicii Iszak Hynek Hajnal, Calisher Urzica au pus diagnosticul de probabilitate de alienație mintală produsă, probabil, de gome sifilitice la creier și exacerbate prin alcoolism. Însă diagnosticul neuropsihiatric stabilit în timpul vieții, până în 1889, de W. Kremnitz, Șuțu și Obersteiner (Viena), cât și de cadrele medicale consultate de Titu Maiorescu (Nothnager, Meinert, Neumann) a fost: alienație mentală, de cauză internă, ereditară.

Leziunile cutanate nu erau gome sifilitice, întrucât acest gen de leziuni sunt nedureroase și nu sângerează. Boala dermatologică a lui Eminescu a fost diagnosticată de Wilhelm Kremnitz, medic remarcabil, ca ectimă. Este de subliniat faptul că W. Kremnitz era medic primar al Spitalului Brâncovenesc și medic particular al Regelui Carol I. Medicii ruși de la Odesa i-au pus același diagnostic, pentru care bolnavul a urmat tratament binefăcător la stațiunea balneară de la Liman.

În paralel cu grosolana eroare medicală, trivialitatea a fost continuu alimentată de o literatură calitativ îndoielnică, note și romane scârboase și pornografice, insinuări josnice și considerații critice nu mai puțin triviale.

De asemenea, s-a omis a se lua în considerație că paralizia generală progresivă este un sindrom plurietiologic[4], o boală toxică generală a organismului, cu determinări la nivelul creierului, în care se incriminează drept cauze determinante nu numai sifilisul, ci și tuberculoza (Klippel, d'Anglade, Monselli, Bour, Charpinel, Jurras)[5], alcoolismul (Janniris)[6] etc. Mai mult, Regis semnalează deja, în 1903, 15 cazuri de paralizie generală progresivă, care au contractat în timpul bolii infecția luetică, infirmând astfel, la aceiași bolnavi, etiologia sifilitică.

A doua etapă - și cea mai prolifică în invenții triviale - este postmortem. Ea aparține lui Vines (1931), Potra (1934), Vlad (1936), Bacaloglu (1937), încât diagnosticul fals, nejustificat științific, de paralizie generală progresivă, a fost atașat poetului la mai bine de 40 de ani după moarte!

Nu există justificare științifică a stabilirii diagnosticului de paralizie generală progresivă la Eminescu, deoarece nu s-au constatat: ataraxia, tulburările de mobilitate, de mers, de limbaj, de scris, nici accesele de convulsii ori apoplectiforme.

În concluzie:

1) În 1890 paralizia generală progresivă și sifilisul nervos erau două entități morbide deosebite.

2) Paralizia generală progresivă (Boala lui Bayle) este considerată până în 1895 de etiologie necunoscută. Implicarea luesului în această boală are loc după 1905, după discuții aprinse și contradictorii. Joffrey, pe baza rarității acestei boli, se opune etiologiei sifilitice. În final se ajunge la un compromis: “Civilisation et syphilisation”[7] (Kraft - Ebing), care, cu timpul, se denaturează, încât în 1940 se spune “civilisation c'est syphilisation” (Paulian).

3) Eminescu nu prezenta simptome de paralizie generală progresivă.

4) Eminescu nu prezenta simptomatologia dată de gome sifilitice endocraniene ori cutanate.

5) Posteritatea, iar nu contemporaneitatea, i-a atașat lui Eminescu diagnosticul de paralizie generală progresivă. Acest diagnostic, din punct de vedere științific, este nefondat, incorect, neștiințific, trivial. Datele pe care le oferă opinia comună (*doxa, on, man, einfach*) în legătură cu boala sa, sunt contradictorii, nejustificate, pătate de tenta trivialității și care nu au nimic de a face cu lumea bolii sale, desprinsă din creația, amintirile, corespondența, activitatea eminesciană precum și cu relatările anturajului său.

Acum, la mai bine de un veac, am căutat să aduc lumină asupra maladiei care l-a măcinat pe Eminescu și să elucidez mecanismul care a prezidat instalarea și evoluția bolii sale. Materialul de susținere a acestui diagnostic îl constituie amintirile, creația, acțiunile personale, corespondența lui, precum și relatările anturajului eminescian.

Metoda fenomenologică ne autorizează, într-o **primă etapă**, să obținem *suspendarea opiniilor comune*, pentru ca în **etapa a doua**, a *reducției fenomenologice*, să abordăm profunzimile eului transcendent eminescian[8].

Se admite că există, față de experiență, atât o atitudine naturală, cât și una fenomenologic-transcendentă. Reducția fenomenologică afectează ceea ce rămâne “între paranteze”, adică opiniile, părerile lumii. În afară de aceste păreri ale lumii, trebuie eliminate și acele materiale eminesciene care sunt parazitate de opiniile lumii. Aceste materiale “parazitante” se găsesc, mai ales, în variantele ultraretușate, ultracorectate. Din această cauză, vor fi folosite pentru interpretare variantele prime ori cele mai puțin corectate[9]. De asemenea, din analiza corespondenței și a relatărilor anturajului, am eliminat toate materialele care bruiau adevărul despre Eminescu: fie urmare a particularităților temperamentale (Veronica Micle), fie a carențelor intuitive, a lipsei de acces spre universul eminescian.

După reducția fenomenologică rămâne reziduul fenomenologic (*bleibing übrig*)[10], *Conștiința pură*, transcedentală[11]. Aceasta își are existența sa proprie, neafectată de *doxa*. Ea constituie singurul domeniu de cercetare, sferă de imanență a trăirilor, începând cu intenționalitatea și continuând cu modalitățile sale speciale de percepere, apreciere, reflectare, aducere aminte și imaginație. Astfel, faptele, evenimentele, boala, aducerile aminte, variațiile imaginative ale lui Eminescu, sunt fenomene ale Conștiinței sale. Aceste fenomene alcătuiesc trăirile sale reale, concrete, autentice, constituite intențional și care poartă în ele semnificații eidetice[12]. Prin reducție fenomenologică, nu numai că nu se pierde nimic din ființa și adevărul obiectiv al vieții și bolii sale, dar se deschide medicului homeopat o nouă lume de experiențe situate în afara lumii naturale (*on*). Totuși, modalitățile de trăire ce se ivesc după reducția fenomenologică nu sunt descifrate ușor: se impune a fi reflectate și interpretate.

Imaginația - cu varietățile sale - și memoria constituie mijloacele necesare cu ajutorul cărora tot ceea “ce rămâne” (*bleibing übrig*), după reducția fenomenologică, trebuie supus atenției medicului homeopat. Numai în memorie și în imaginație se petrece diversitatea evenimentelor “trăite” de Eminescu. Astfel, memoria și imaginația au o valoare epistemologică de netăgăduit. Kant[13] a subliniat faptul că imaginația productivă are avantaj față de cea reproductivă (memoria), fiind dependentă direct de intuiția pură. Imaginația amplifică orizontul limitat al experienței, dobândind astfel forță cognitivă.

Etapa a treia. Imaginația este o activitate mentală care nu afirmă ceva pe bază de argumente. Variantele imaginative (forme, imagini, modele, situații, fantasme) acționează în universul eminescian în mai multe feluri:

1) oferă exemple nebazate pe propria experiență (fie de la sine, fie împrumutate de la alții, ori din literatură);

2) permite dezvelirea posibilităților structurale ale formelor eidetice, neaccesibile în mod obișnuit;

3) se prezintă sub formă de variații libere, constituind versiuni diferite ale unui obiect, întru totul complementare trăsăturii invariante ale formei eidetice.

Imaginația transcende experiența datelor senzoriale, sub forma ficțională, cu puternică forță productivă și proliferantă. Această capacitate ficțională remarcabilă îi conferă imaginației rol fundamental în metodologia fenomenologică, și deci și în cea homeopată.

În procesul de interpretare, medicul homeopat trebuie să structureze noetic materialul noematic al variațiilor libere[14]. Pentru acesta presentificările, adică amintirile, semnele, dar mai ales imaginile libere (“ca și când”) capătă avantaj în fața simplelor percepții. Ficțiunea este elementul care îmbracă lumea fenomenologică și ne ajută să ajungem la *similimum*. Ceea ce homeopatia consideră o întreagă lume de subtilități semnificative oferite de imaginația bolnavului, utile precizării de diagnostic și tratament, este considerat de alopatie (*doxa*), ca trivialitate.

Prin reconstruirea arbitrară și continuă a diverselor variante imaginative, medicul homeopat poate ajunge la clarificarea trăsăturii caracteristice a bolii, adică la remediu.

Imaginația proliferează un set de variante noi și fictive, suficiente pentru a evidenția nucleul invariant eidetic complementar acestora. Numai atunci avem siguranța că o anumită trăsătură este autentic esențială - când descoperim că ea nu poate fi des-imaginată de nici una din variantele sale născute în formă imaginativă.

Imaginația lui Eminescu se relevează prin semnificații ale structurii sale eidetice, de la jaloane inițiale considerate prototipuri (*Vorbilden*) până la mulțimea variațiilor libere care țintesc spre centrul eidetic, invariant.

Demonstrând astfel că toate variantele imaginative din câmpul conștiinței transcendentale a lui Eminescu sunt imagini ale trăsăturii esențiale (*mind*), înseamnă că aceste congruențe au constituit, *ipso facto*, structura eidetică a *mind*-ului eminescian, complementar variantelor sale simptomatice[15].

(va urma)

Dr. Tiberiu TURCULEȚ

Note

1. *La Grande Encyclopédie*, t. 25, p. 1025.
2. T. 30, p. 781.
3. Littré E., Robin Ch., *Dictionnaire de Médecine*, ed. XX, 1865, pp. 1477-85.
4. Regis E., *Précis de psychiatrie*, 1909, ed. IV, p. 834.
5. *Ibidem*, p. 852.
6. *Ibidem*, p. 845.
7. Regis E., *Précis de psychiatrie*, 1909, ed. IV, p. 1836.
8. Jaspers K., *Psychopathologie générale*, 1928, Paris, F. Alcan, p. 47.
9. Husserl E., *Meditații carteziene*, 1994, Humanitas, Buc., p. 127; Husserl E., *Jahrbuch für phänomenologische Forschung*, 1913, Halle, Verlag M. Niemayer, “Ideen zu einer reinen Phänomenologie und phänomenologischen Philosophie”, I, pp. 108-120.
10. *Ibidem*.
11. Husserl E., *Meditații carteziene*, ed. cit., pp. 56-57.
12. *Ibidem*. Cf. și Husserl E., *Jahrbuch für Philosophie und phänomenologische Forschung*, 1929, Halle, Verlag M. Niemayer, “Formale und transzendentale Logik”, pp. 205-216.
13. Kant I., *Kritik der reinen Vernunft*, 1877, Verlag von Philipp Redane, pp. 126-132; Kant I, *Critica facultății de judecare*, 1981, Editura științifică și enciclopedică, București, p. 136.
14. Husserl E., *Jahrbuch für Philosophie und phänomenologische Forschung*, 1913, Halle, Verlag M. Niemayer, “Ideen zu einer reinen Phänomenologie und phänomenologischen Philosophie”, I, pp. 141-174 și pp. 179-200.
15. Casey S. E., *Phenomenology in practice and theory*, 1985, p. 47.

DON QUIJOTE ÎN EST?

(urmare din numărul trecut)

Un lucru nu trebuie uitat însă: *iubirea* care se cade să însoţească orice creaţie. Oricât de variată, realitatea sufletească a omului are şansa de a deveni rodnică numai sub influenţa benefică a iubirii, ceea ce îndreptăţeşte aprecierea creştinismului ca "*experienţă* spirituală". El "a însemnat mai mult în istoria lumii decât toate războaiele şi revoluţiile la *un* loc"(1). Pentru că el şi-a dovedit istoric rodnicia. El a adus triumful vieţii asupra morţii, împăcarea omului cu Dumnezeu şi regăsirea lui în Necuprinsul divin. Iată primatul spiritual de la care se revendică creştinismul, ca religie a iubirii.

Şi a iertării. Căci ce altceva înseamnă "ultimul cuvânt" rostit înaintea trecerii "vămii" de către M. Vulcănescu: "Să nu ne răzbunaţi!", decât testamentul creştinului care şi-a asumat moartea ca pe o împlinire a destinului şi ca pe "poarta de trecere" către "dincolo", un tărâm ce "nu defineşte un hotar spaţial, ci o calitate a fiinţei".

Cel ce se naşte ştie că va muri, iar cel ce moare ştie că se va naşte (2). Este o călătorie iniţiatică căreia omul nu i se poate sustrage, pentru că în afara ei segmentul său de timp rămâne neîmplinit. Făt-Frumos experimentează "tinereţea fără bătrâneţe" *întru* care s-a născut, dar "integrarea sa în vreme", "soarta" face ca el să nu se poată sustrage morţii. Amintirea renăscută în acea nu întâmplătoare "Valea Plângerii" este menită a revigora sentimente specifice condiţiei sale umane, pe care a încercat să o depăşească. Şi iată că dorul este acum cel *întru* care pregăteşte călătoria "inversă". Se întoarce *întru* a muri, spre "închiderea cercului".

"Tinereţea fără bătrâneţe" s-a dovedit a fi idealul unei generaţii. "Tot ceea ce numim noi «sens al existenţei», împăcarea cu lumea sau «echilibru spiritual» - nu este decât acest etern şi tragic basm al tinereţii fără bătrâneţe. Setea universal şi veşnic umană după libera şi autonoma (în sensul spiritual al cuvântului), după o viaţă perfectă, plenară, firească - adică, tânără. Toţi dar absolut toţi am visat, am dorit, ne-am închipuit această tinereţe fără bătrâneţe. (...) În fiecare «generaţie» a României moderne s-a pus, într-o formă sau alta, problema aceasta a «tinereţii fără bătrâneţe». Feluritele «idealuri», apoteoze, apologii eroice sau revendicări patriotice nu sunt decât formulările în limba vremii a basmului străvechi şi universal: tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte. [...] Toate generaţiile româneşti s-au luptat cu basmul acesta, care leagă experienţa colectivităţii româneşti de eterna experienţă umană: căutarea nemuririi" (3). Adică a ancorării în eternitate a unui destin ce nu se poate situa în afara dimensiunii sale spirituale şi istorice totodată.

Ceea ce înseamnă situarea pe "verticala timpului", ancorarea în tradiţie ca "realitate întotdeauna vie, dinamică şi organică", "memorie creatoare" a unui neam (4). "Fapta" pentru care este chemat reprezintă deci semnul unei continuităţi de spirit şi de făptuire. Eroul din basm recurge, în acest sens, la "vechiturile" părintelui său, ca şi la nu mai puţin bătrânul şi "răpciugosul" cal, simboluri ale tradiţiei (în lipsa căreia plănuita călătorie ar putea eşua). Sudura dintre vechi şi *nou* este atât de puternică încât calul şi călăreţul reprezintă, până la un punct, o unitate indestructibilă, un adevărat grup statuar care impune prin unitatea formei, nu mai puţin însă prin cea a esenţei. Sunt "trup şi duh" (5), sunt *una*. Căci "noul" care se vrea durabil este o formă adaptată a "vechiului" pe care se bazează. Este o lege a *firii*.

Astfel, întemeindu-se pe valorile consacrate, istorice şi spirituale, aspiraţia unui neam de a-şi împlini destinul poate fi justificată. Zările înfăptuirii se deschid în măsura în care neamul şi fiecare celulă din alcătuirea sa se află sub semnul împăcării "cu pământul românesc şi cu cerul de deasupra"(6).

Dar apartenenţa obiectivă la acest "pământ românesc" resimţit ca un "dat", faţă de care nu există deci alternativă, ca şi apartenenţa la un neam, reprezintă "o realitate ireversibilă"(7).

Este deci evident că "naţiunea nu este un instrument politic, ci unul cultural", că naţiunea are o funcţie spirituală. Ea "trăieşte sub semnul istoriei, adică al unui destin spiritual"(8).

Astfel, naţionalismul devine *scutul naţiei*; el "apără ceea ce este specific unei naţiuni şi comunică în acelaşi timp cu universalul, încercând să impună propriile valori spirituale printr-un efort conştient de armonizare cu celelalte neamuri, în concertul universal al omenirii"(9).

"Cea mai pură formă a naţionalismului întemeiat pe naţiunea «eternă în Dumnezeu»(10) este naţionalismul creştin, propovăduitor al Iubirii: iubire faţă de Dumnezeu, iubire faţă de propriul neam, iubire faţă de orice om ca făptură a lui Dumnezeu. [...] iubire lucidă (în sensul mistic al cuvântului) faţă de ordinea firească a creaţiei, în care neamurile/naţiile sunt forme de existenţă metafizic legitime şi istoriceşte necesare"(11).

Naţionalismul este un sentiment firesc câtă vreme el există între aceste coordonate. Exagerările ce i se atribuie, şi care îi sunt mecanic asociate în vremea din urmă, sunt reale în măsura în care i se modifică graniţele, alterându-i-se substanţa creştină. În fapt, naţionalismul ar trebui să fie emblematic pentru fiecare naţiune atâta vreme cât aceasta se consideră, dacă se mai consideră, acea "«diversitate a unităţii» chemată să atingă universalitatea în propria sa specificitate"(12).

Şi dacă este adevărat că "plinirea vremii" va însemna nu numai judecata fiecăruia "faţă către faţă" cu Cel ce este Calea, Adevărul şi Viaţa, ci şi "judecata neamurilor", pentru că Dreptatea Lui este Absolută, atunci stindardul naţionalismului va putea ancora neamul în eternitate spre împlinirea ultimă a destinului său.

"Cred că în orice fel de naţionalism trăieşte, mai mult sau mai puţin manifest, această iubire pentru eternitatea neamului. Şi mi se pare că nu există decât un singur fel de a-ţi sluji neamul şi ţara: de a lupta, pe orice cale, pentru eternitatea lor. [...] Numai setea eternităţii poate transfigura acest sentiment şi această luptă. Numai prezenţa eternităţii poate depăşi politica. Toate acţiunile noastre pe acest pământ ar deveni meschine şi deşarte dacă n-ar fi intuiţia eternităţii care să le dea altă valoare şi o altă trăire" (13).

Particularizând, "nu poate fi cineva «rumân» decât dacă participă în chip efectiv la «rumânie» - dacă, cu alte cuvinte, realizează în concret, individual, structura organică spirituală a cărei depozitară în esenţial e naţiunea noastră."(14).

Or "rumânia" nu se poate realiza decât pornind de la "românism", care este naţionalismul spaţiului şi timpului românesc. Un edificiu spiritual născut din participarea conştientă la viaţa spirituală şi socială a spaţiului de apartenenţă, participare întemeiată pe sentimentul firesc al lui " a fi". Românismul este felul nostru de a fi, de a exista pe acest pământ şi sub acest cer, este strădania seculară de a rezista tuturor "ispitelor" care au trecut peste noi, este încrâncenarea şi deseori disperarea cu care ne-am păstrat fiinţa naţională când agresorii luptau pentru "ne-fiinţa" noastră, este "rostul" şi "soarta" noastră cu care Dumnezeu ne aşteaptă să ne înfăţişăm înainte-I, este actul nostru de identitate prin care nădăjduim să rezistăm egalizării mondiale. Acum şi mereu.

La temelia lui trebuie săpat, cu răbdare şi tenacitate, cu perseverenţă şi discreţie. Şi încă: "...mesianism, nebunie, muncă ucigătoare - ca să nu mai spun că este nevoie de geniu şi de sfinţenie. Dar nu oricărui cetăţean i se pot cere asemenea eforturi"(15).

Când în joc este destinul neamului, orgoliile trebuie să pălească, făcând loc valorilor umane creatoare, în lipsa cărora nu putem avea valori create şi, mai departe, neamul se stinge. O naţiune trebuie să aibă înţelepciunea şi minima obiectivitate de a-şi recunoaşte elitele - căci despre ele este vorba - ca roade ale fertilităţii substanţei sale. Este "fala" ei să poată zămisli valori. Iar acestea, în cazul fericit în care există, se impune a fi lăsate să-şi ocupe locul pe care îl merita, să-şi asume rolul de mentori ai unei naţiuni. Iată "păstorul" de care depinde eternizarea "turmei".

"Elita" înseamnă personalităţi adevărate, puternice, care nu pot fi "strivite" de istorie, graţie geniului lor creator. Puterea lor este mai presus de a omului comun, pentru că Dumnezeu a investit Harul Său în ei. Şi atunci putem trage nădejde că la "judecata neamurilor" ne va fi îngăduit să "muşcăm din eternitate"(16).

O generaţie care se recomandă: Nae Ionescu, M. Eliade, E. Cioran, P. Ţuţea, D. Stăniloae, M. Vulcănescu, C. Noica, N. Crainic, R. Gyr - este o generaţie de excepţie. Şi dacă s-a dovedit că neamurile au nevoie de o îndelungată perioadă de gestaţie pentru zămislirea unui geniu, lucrurile se petrec aidoma şi în cazul unei generaţii "geniale", reprezentată prin intelectuali de rasă, spirite de elită, educaţi, instruiţi, formaţi spre a face cinste acestui neam şi spre a răsplăti generozitatea divină. O generaţie care şi-a înţeles misiunea istorică, dominată de primatul valorilor creştine, naţionale; o generaţie pentru care "a fi român" reprezenta raţiunea însăşi de a fi, de "a fi viu": "Sunt român şi, ca român, mă socot buricul pământului. Că, dacă n-aş fi român, n-aş fi nimic. Nu mă pot imagina francez, englez, german. Adică nu pot extrapola substanţa spiritului meu la alt neam. Sunt român prin vocaţie. [...] Tot ce gândesc devine românesc" (17).

Aceste valori spirituale definesc crezul unei generaţii care reprezintă - în ciuda tuturor minimalizărilor - un moment de vârf în destinul cultural românesc. Este o evidenţă şi, ca orice evidenţă, nu poate fi, dacă mai există onestitate, negată.

Maria-Rodica TROSCA

1) M Eliade, *Profetism românesc*, ed. cit., vol. I, p. 69.
2) M. Constantinescu, *Triumful lui Făt-Frumos*, Ed. Albatros, Buc., 1979, *passim*.
3) M. Eliade, *op. cit.*, pp. 108-109.
4) Răzvan Codrescu, "Temeiuri şi false temeiuri", în *Puncte Cardinale*, nr. 12/1997, p. 1.
5) M. Constantinescu, *op. cit.*
6) M. Eliade, *op. cit.*, p. 61.
7) R. Codrescu, *Spiritul dreptei. Între tradiţie şi actualitate*, Ed. Anastasia, Buc., 1997, p. 105.
8) M. Eliade, *loc. cit.*
9) R. Codrescu, *Spiritul dreptei...*, p. 112.
10) D. Stăniloae, "Scurtă interpretare teologică a naţiunii", în *Ortodoxie şi românism*, Sibiu, 1939, p. 43.
11) R. Codrescu, *op. cit.*, p. 112.
12) *Ibidem*.
13) M. Eliade, *op. cit.*, p. 127.
14) Nae Ionescu, *Îndreptar ortodox*, Wiesbaden, 1957.
15) M. Eliade, *op. cit.*, p. 191.
16) P. Ţuţea, *Între Dumnezeu şi neamul meu*, Fundaţia Anastasia - Ed. Arta Grafică, Buc., 1992, p. 83.
17) P. Ţuţea, *op. cit.*, p. 307.

CABALA

"Cabala îl face pe om atent la mister; la misterul din el şi la cel care-l înconjoară."
Rabinul Dr. Alexandru Şafran

7. CABALA ŞI ŞTIINŢELE OCULTE

În mentalitatea oamenilor al căror bagaj de informaţii nu este viciat de cunoştinţe din domeniul filozofiei şi istoriei religiilor, adeseori Cabala este asociată cu ştiinţele oculte şi magia, ceea ce nu este întru totul greşit. "În gândirea evreiască - ne spune *Dicţionarul enciclopedic de iudaism* - învăţătura ezoterică şi mistică sunt asociate în general cu Cabala. În accepţiunea sa cea mai largă, aceasta desemnează, în acest caz, curentele ezoterice succesive care s-au dezvoltat începând din perioada celui de al Doilea Templu [construit la Ierusalim cam prin 515 î. Chr., la aproape 70 de ani după distrugerea Primului Templu - n.n.] şi care au devenit elemente dinamice ale istoriei iudaismului". Or, cum între domeniul concepţiilor ezoterice, teozofiei şi misticii, pe de o parte, şi domeniul ştiinţelor oculte şi magiei, pe de altă parte, nu este trasată o linie de demarcaţie fermă, între cele două domenii există o zonă de întrepătrundere, ambele având convingerea că, prin anumite practici specifice, se poate pătrunde în zonele inaccesibile gândirii comune, realizându-se un contact direct cu realitatea divină, precum şi posibilitatea de a domina în mod miraculos fenomenele naturale.

"Istoria misticismului evreiesc - conform aceluiaşi *Dicţionar enciclopedic de iudaism* - cuprinde cinci perioade principale, caracterizate printr-o atitudine mistică aparte şi prin poziţia specifică pe care misticii o ocupau în societatea şi cultura evreiască: 1. misticismul evreiesc antic; şcoli mistice care au înflorit la sfârşitul Antichităţii şi în timpul perioadei talmudice; 2. primele şcoli mistice evreieşti din Europa medievală în sec. XII-XIII; 3. Cabala spaniolă din sec. XIII-XV şi difuzarea ei în alte ţări europene şi în Orient; 4. Cabala de după expulzarea din Spania, cu centrul la Safed; expansiunea doctrinei lui Luria, mişcarea lui Sabbatai Ţvi, din sec. XVI-VII; 5. apariţia hasidismului; şcolile cabalistice moderne şi contemporane: hasidice, antihasidice şi nehasidice".

În periodizarea de mai sus, Cabala apare ca în moment al evoluţiei misticii iudaice, a cărei "înflorire" este localizată în secolele III-VII d. Chr. O perioadă în care asupra Europei, Orientului Apropiat şi Orientului Mijlociu s-au exercitat influenţele sociale, politice, economice, dar mai ales filozofice şi religioase ale unor focare de cultură unificatoare, pe care istoria universală le consemnează sub denumirea globală de "elenism". Deşi istoricii evrei consideră că iudaismul a manifestat o reacţie de respingere a influenţelor elenismului, nu pot nega ascendentul neopitagoreismului şi neoplatonismului asupra unor gânditori evrei. În acest sens îndemnul talmudic: "Lăsaţi frumuseţea [limbii greceşti] a lui Iafet să dăunuie în corturile lui Sem [Israel]" este tălmăcit de autorii *Dicţionarului enciclopedic de iudaism* ca fiind de fapt o recomandare de a se opera *selectiv*, reţinând numai ce este realmente valoros din cultura elenistă. De altfel, o izolare totală a evreimii de contextul epocii a, era cu neputinţă într-o lume în care falanga macedoneană săvârşise înlăturarea hotarelor dintre neamuri, iar legiunile romane desăvârşiseră acest proces, făcând posibilă o masivă aculturaţie, pe care evreii nu au putut-o evita în întregime. La această realitate geopolitică se adaugă şi faptul că diaspora evreiască era reprezentată prin comunităţi numeroase în marile centre de cultură ale elenismului, Alexandria, Antiohia, Pergamon şi Rodos fiind ilustrative pentru situaţia răspândirii evreilor spre sfârşitul Antichităţii.

Ştiinţele oculte şi pandantul lor, magia, au preocupat dintotdeauna minţile oamenilor, iar tentativa lui Auguste Comte, părintele pozitivismului, de a le înmormânta undeva, în trecutul îndepărtat, prin teoria "celor trei stadii" pe care le-ar fi parcurs omenirea în evoluţia ei spirituală, este contestată în multe privinţe de realitatea vie. Dar iată cum sintetizează Giovanni Papini viziunea filozofului francez despre evoluţia umanităţii, în *Amurgul filozofilor* (tradus în 1991 la Editura Uranus): "Spiritul omenesc, spune filozoful din Montpellier, a trecut prin trei stadii: *teologic* sau fictiv, în care fenomenele au fost explicate prin intervenţia unor personalităţi divine; *metafizic* sau abstract, în care conceptele au luat locul zeilor şi, în sfârşit, *pozitiv*, în care au fost izgoniţi zeii şi conceptele, s-a renunţat la căutarea cauzelor prime şi ultime ale lucrurilor şi ne limităm să înregistrăm uniformitatea fenomenelor (legi) în vederea previziunii şi deci a acţiunii. Dar nu toate ştiinţele s-au eliberat de zei şi entităţi, de aceea pozitivismul trebuie să renunţe definitiv la căutarea Absolutului, adică a ceea ce este în sine, cauză primă, şi să se orienteze exclusiv spre căutarea relativului, adică a relaţiilor fixe şi constante între fapte, fără preocuparea de unde provin".

Căutarea Absolutului este însă o caracteristică definitorie a Omului, în general, şi a marilor spirite ale umanităţii, în deosebi. Un adevăr pe care l-a exprimat ca nimeni altul Goethe chiar în prima scenă din *Faust*: "Am studiat cu râvnă, ah, filozofia/ Din scoarţă-n scoarţă, dreptul, medicina,/ Şi din păcate chiar teologia,/ Arzând de zel./ Şi iată-mă acum un biet nebun,/ Cuminte ca şi mai-nainte/... Din astă pricină m-am închinat magiei, pe-ndelete./ Nădăjduit-am prin a duhului putere şi cuvânt/ Să mi se dezvăluească vreunul din secrete./ Să nu mai fiu silit, cu fruntea în sudoare,/ Să spun ce nu ştiu, când mă-ntreabă fiecare" (trad. Lucian Blaga).

Aşa fiind lucrurile, nu trebuie să ne mire că în atmosfera spirituală a elenismului, bântuită de o mulţime de crezuri şi eresuri mistice, cele mai multe de provenienţă orientală, cu toată opoziţia raţionalismului talmudic, în lumea iudaică s-a afirmat un puternic curent mistic, despre care autorii *Dicţionarului enciclopedic de iudaism* scriu: "Cea mai veche etapă din istoria misticii iudaice este reprezentată de douăzeci de tratate datând din perioada Talmudului şi de la începutul perioadei gheonimilor (sec. III-VII e.n.). Ea este denumită în mod obişnuit literatura «Palatelor» (*hehalot*) şi a «Carului» (*Merkava*). Accentul este pus pe ascensiunea care îngăduie misticului să străbată palatele celeste pentru a contempla carul şi tronul divin. Aceste texte nu sunt toate mistice. Unele, ca *Harba de-Moşe* (Spada lui Moise), *Havdala de-rabi Akiva* (Despărţirea lui R. Akiva) şi o parte din *Sefer ha-razim* (Cartea tainelor), se preocupă cu predilecţie de magie".

Biblia condamnă cu energie practicarea riturilor magice menite să supună forţele naturii voinţei proprii, să dezvăluie ceea ce este ascuns cunoaşterii simţurilor sau raţiunii, sau să prevadă viitorul. "Să nu se găsească la tine din aceia care trec pe fiul sau pe fiica lor prin foc, nici prezicător, sau ghicitor, sau vrăjitor, sau fermecător, nici descântător, nici chemător de duhuri, nici mag, nici de cei ce grăiesc cu morţii. Căci urăciune este înaintea Domnului tot cel ce face acestea" (*Deuteronom* 18, 10-12). Talmudul însă este mai concesiv, aşa cum rezultă din modul în care este prezentată magia de *Dicţionarul enciclopedic de iudaism*: "Totuşi, un anumit gen de iluzie magică nu a fost niciodată interzis, aşa cum o dovedeşte întâmplarea cu Rabi Eliezer ben Hirkanos: plimbându-se pe un câmp în compania lui Rabi Akiva, Eliezer a rostit un cuvânt magic şi câmpul s-a acoperit de castraveţi; un alt cuvânt i-a făcut să dispară într-o clipă. La întrebarea care se pune în legătură cu legitimitatea unei astfel de practici, Talmudul răspunde ca practicile magice nu sunt interzise atunci când sunt în folosul învăţăturii (*Sanh.* 68a). Credinţa în puterile magiei, întărită de cea în existenţa demonilor, era răspândită în egală măsură printre oamenii de rând şi printre învăţaţi, chiar dacă cei din urmă vedeau adeseori magia ca o rămăşiţă a păgânismului. În epoca medievală s-au dezvoltat forme noi de magie. S-a încetăţenit astfel obiceiul de a folosi numele divine pentru a face *segulot* (leacuri sau farmece), *keimot* (amulete) şi alte obiecte presupuse a avea puteri oculte. Unii, ca Nahmanide (în comentariul său la *Pentateuh*), Iosif ibn Iahyia (*Şalşelet ha-cabala*), Moise Haim Luzzatto (*Dereh ha-Şem*) şi Menase ben Israel (*Nişmai haim*), n-au şovăit să-şi consacre o parte a operei discutării magiei. Lucrul este evident, mai mult decât în orice altă sursă medievală, în literatura mişcării *Haside Aşchenaz* (evlavioşii din Germania care au adus o contribuţie originală la dezvoltarea misticii în sec. al XII-lea). Marcate de interdicţia biblică, lucrările evreieşti dedicate magiei ocolesc cu mare grijă vocabularul consacrat domeniului. Astfel de lucrări, în manuscris sau tipărite, există cu sutele. Intitulate *simanim* (semne), *refuot* (leacuri), *goralat* (farmece) sau *segulot* (taine), ele cuprind, în esenţă, o vastă gamă de practici populare, de la interpretarea viselor la medicina populară şi până la amulete. Ritualul excomunicării (*herem*) dovedeşte, la rândul său, că unele practici care păreau să ţină de magie erau perfect admise".

Dorinţa de-a pătrunde direct, printr-un salt, în lumea esenţelor, ocolind procesul evolutiv, metodic şi de lungă durată pe care-l parcurge cunoaşterea raţională, a stat la baza constituirii a ceea ce poartă denumirea de "ştiinţe oculte". Acest mănunchi de ştiinţe *sui generis* dă posibilitatea celui ce le practică, pe lângă cunoaşterea Adevărului, să domine fenomenele naturale. Ilustrativ pentru categoria "făcătorilor de minuni" este Simon Magul, un personaj ale cărui vrăji le menţionează şi Noul Testament. Dar abia cu apariţia şi afirmarea Cabalei magia îşi găseşte o *bază teoretică*.

Privită ca fundamentare teoretică a magiei, Cabala prezintă două feţe: Cabala speculativă sau teoretică şi Cabala operativă sau practică. Prima construieşte un sistem cosmologic şi etic. Cea de a doua este alcătuită din practicile magice şi, cel puţin în teorie, constituia, sub numele de magie albă, domeniul de activitate al oamenilor de mare sfinţenie. În opoziţie cu "magia albă", magia neagră era invocată prin folosirea "numelor nelegiuite". Maeştrii acestei forme de magie erau Azael şi Aza, îngerii căzuţi, care îi învăţau tainele ei pe vrăjitori, locul unde se făcea iniţierea fiind "Muntele Întunericului". În lumea de fantasme aducătoare de nenorociri a magiei negre, era îngăduit să pătrundă şi cabalişti virtuoşi, cu condiţia ca tainele dezvăluite să fie folosite numai în scopuri teoretice.

Cabala practică a luat un avânt deosebit după izgonirea evreilor din Spania, când în urma decretului regilor catolici Ferdinand şi Isabela, din 2 august 1492, nici un evreu nu mai avea dreptul să se mai afle pe pământul spaniol după miezul nopţii. Această tragedie suferită de evreii spanioli a stat la baza speranţei în venirea lui Mesia spre a mântui "poporul ales". Acest avânt cabalistic este legat de numele lui Isaac Luria (1534-1572), denumit şi *ha-Ari* (Leul), considerat întemeietorul Cabalei practice.

(Va urma)

Gabriel CONSTANTINESCU

COMENTARIU LA CARTEA LEVITIC

Leviticul este cea de-a treia carte a Pentateuhului. Evreii o numesc fie *Weiqra* (= şi El a chemat), după cuvântul cu care începe cartea, fie, după conţinut, *Torat Haqohanim* (= Legea Preoţilor) sau *Torat Haqorbanot* (= Legea Jertfelor). În *Septuaginta*, cartea se numeşte *Levitikon*, de la Levi, devenit trib sacerdotal în Israel. *Leviticul* este cheia religiei iudaice, oferind cadrul pentru toate celelalte cărţi biblice. În ce ne priveşte, vom căuta mai cu seamă sensurile morale şi mistice ale vechilor rânduieli mozaice, în lumina împlinirii lor în Hristos.

Tabernacolul Torei, cu sulurile Cărţilor lui Moise

(urmare din numărul trecut)

4. Ziua Ispăşirii (16, 1-34)

Cap. 16, 1-2: "După moartea celor doi fii ai lui Aaron, care au murit când au adus foc străin înaintea feţei Domnului, a grăit Domnul cu Moise şi a zis Domnul către Moise: Spune lui Aaron, fratele tău, să nu intre oricând în lăcaşul sfânt de după perdea, înaintea curăţitorului celui de pe chivotul legii, ca să nu moară, căci deasupra capacului Mă voi arăta în nor".

Arhiereii puteau intra în Sfânta Sfintelor o singură dată pe an. "Aaron fiind rânduit ca icoană şi chip al preoţiei lui Hristos, nu trebuia să-şi facă intrarea în tot ceasul, adică în toată vremea, în Sfânta Sfintelor. Prin aceasta ni se dă să înţelegem frumuseţea tainei. Căci Hristos a intrat o singură dată, veşnică răscumpărare aflând"[1].

3-4: *"Iată rânduiala după care trebuie să intre Aaron în lăcaşul sfânt: cu un viţel, jertfă pentru păcat, şi cu un berbec pentru ardere de tot. Să se îmbrace cu hitonul de in sfinţit, să aibă pe trupul lui pantaloni de in, să fie încins cu brâu de in şi să-şi ia şi chidar de in: acestea sunt veşmintele sfinţite; dar să-şi spele tot trupul său cu apă şi numai aşa să se îmbrace cu ele".*

Cel curăţit prin Botez va trebui să se înveşmânteze în in, adică se va îmbrăca cu virtuţile, stingând patimile trupeşti; astfel va intra în slava împărăţiei cereşti.

5-8: *"Iar de la obştea fiilor lui Israel să ia din turma lor doi ţapi de jertfă pentru păcat şi un berbec pentru arderea de tot. Să aducă Aaron pentru sine viţelul de jertfă pentru păcat, ca să se cureţe pe sine şi casa sa. Apoi să ia cei doi ţapi şi să-i pună înaintea feţei Domnului la uşa cortului adunării. Şi să arunce Aaron sorţi asupra celor doi ţapi: un sorţ pentru al Domnului şi un sorţ pentru al lui Azazel".*

Există opinii diverse despre Azazel. Astfel, numele ar indica:

a) însuşi ţapul trimis în pustie: *az* înseamnă *capră*, iar *azal*, *a duce departe*; propunerea contrazice, însă, contextul biblic;

b) Azazel ar indica un *loc* anume; ipoteză ce nu se susţine;

c) Azazel ar fi un nume abstract, desemnând *îndepărtarea completă*; şi această opinie contrazice textul biblic.

Astfel Azazel ar fi o fiinţă personală rea: "Chiar filologia cuvântului Azazel pledează pentru însemnarea de duh necurat sau Satan. Cuvântul Azazel trebuie derivat de la cuvântul *azal*, neîntâlnit în textul ebraic, dar aflat în arabă cu sensul de *a îndepărta, a înlătura*. În acest caz, Azazel este *despărţitul*, sau *îndepărtatul cu totul*. Ultimul sens este foarte potrivit pentru Satan, care este un spirit rău şi locuieşte în locurile pustii şi ascunse"[2]. Oricum, nu e vorba aici despre o jertfă închinată demonilor, ci de îndepărtarea păcatului de la comunitate.

9-10: *"După aceea să ia Aaron ţapul, asupra căruia a căzut sorţul Domnului, şi să-l aducă jertfă pentru păcat, iar ţapul asupra căruia a căzut sorţul pentru Azazel să-l pună viu înaintea Domnului, ca să săvârşească asupra lui curăţirea şi să-i dea drumul în pustie pentru ispăşire, ca să ducă acela cu sine nelegiuirile lor în pământ neumblat".*

Cei doi ţapi ar putea fi "o vestire a celor două veniri ale lui Hristos"[3]. Sau ţapul jertfit Domnului e Fiul Care Se aduce pe Sine jertfă Tatălui, ucis de obştea lui Israel, iar ţapul pentru Azazel indică pogorârea la iad a Mântuitorului.

11-14: *"Apoi să aducă Aaron viţelul de jertfă pentru păcatele sale, ca să se cureţe pe sine şi casa sa şi să junghie viţelul jertfă pentru păcatele sale: să ia cărbuni aprinşi de pe jertfelnicul cel dinaintea Domnului, o cădelniţă plină, şi aromate pisate mărunt pentru tămâiere două mâini pline, şi să le ducă înăuntru, după perdea; să pună aromatele pe focul din cădelniţă înaintea feţei Domnului, astfel ca norul de fum să acopere capacul cel de pe chivotul legii, ca să nu moară Aaron. Să ia şi din sângele viţelului şi să stropească cu degetul său spre răsărit peste capac; şi înaintea capacului să stropească de şapte ori sânge cu degetul său".*

Pătrunderea după perdea, în Sfânta Sfintelor, reprezenta punctul culminant al slujirii arhiereşti. Stropirea spre Răsărit aminteşte că "ne închinăm lui Dumnezeu căutând patria de altădată şi uitându-ne către ea. Cortul lui Moisi avea catapeteasma şi ilastiriul (chivotul) către Răsărit"[4].

15-19: *"După aceea să junghie înaintea Domnului ţapul de jertfă pentru păcatele poporului, să ducă sângele lui înăuntru, după perdea, şi să facă cu sângele acela ce a făcut şi cu viţelul, stropind cu el pe capac şi înaintea capacului. Aşa va curăţi locaşul sfânt de necurăţia fiilor lui Israel, de nelegiuirile lor şi de toate păcatele lor. Aşa să facă el cu cortul adunării, care se află la ei, în mijlocul necurăţeniilor lor. Nici un om să nu fie în cortul adunării, când va intra el să cureţe locaşul sfânt şi până va ieşi. Aşa se va curăţi el pe sine şi casa sa şi toată obştea fiilor lui Israel. Apoi va ieşi la jertfelnicul cel dinaintea Domnului şi-l va curăţi, luând din sângele viţelului şi din sângele ţapului şi punând pe coarnele jertfelnicului de jur împrejur şi, stropindu-l cu sânge, cu degetul său de şapte ori, îl va curăţi de necurăţeniile fiilor lui Israel şi-l va sfinţi".*

În versetul 18, "textul ebraic nu lasă să se înţeleagă clar la care dintre altare se face referire: cel pentru arderile de tot situat înaintea cortului întâlnirii, sau cel pentru arderea tămâiei, situat în interiorul cortului. Comentatorii evrei optează pentru prima interpretare, în vreme ce majoritatea comentatorilor creştini înclină spre cealaltă posibilitate"[5].

20-22: *"Iar după ce va sfârşi de curăţat locaşul sfânt, cortul adunării şi jertfelnicul, şi curăţind şi pe preoţi, va aduce ţapul cel viu, îşi va pune Aaron mâinile sale pe capul ţapului celui viu şi va mărturisi asupra lui toate nelegiuirile fiilor lui Israel, toate nedreptăţile lor şi toate păcatele lor; şi, punându-le pe acestea pe capul ţapului, îl va trimite cu un om anumit în pustie. Şi va duce ţapul cu sine toate nelegiuirile lor în pământ neumblat şi omul va da drumul ţapului în pustie".*

După Sfântul Chiril al Alexandriei[6], cei doi ţapi Îl închipuie pe Hristos: ţapul junghiat arată jertfa Sa cea pentru noi, iar ţapul trimis în pustie vesteşte învierea şi înălţarea la cer, ţara cea neumblată de oameni. Dar dacă cerul e *pământul neumblat*, desigur că nu acolo duce Hristos *toate nelegiuirile* noastre. El şterge păcatul spre a înălţa la cer omenitatea restaurată şi plină de slavă.

23-25: *"După aceea va intra Aaron în cortul adunării şi se va dezbrăca de hainele cele de in, cu care se îmbrăcase la intrarea în locul cel sfânt, şi le va lăsa acolo; îşi va spăla trupul său cu apă în locul cel sfânt, se va îmbrăca cu hainele sale şi, ieşind, va săvârşi arderea de tot pentru sine şi arderea de tot pentru popor, şi se va curăţi astfel pe sine, casa sa, poporul şi pe preoţi. Iar grăsimea jertfei pentru păcat o va arde pe jertfelnic".*

"Domnul Se dezbracă şi Se îmbracă, atunci când Se pogoară în lumea materială; sau altă interpretare: cel ce a crezut în Domnul se dezbracă şi îmbracă haina cea sfinţită"[7]. În primul caz, Domnul Îşi dezbracă dumnezeirea Sa şi Se îmbracă cu omenitatea; în cel de al doilea, credinciosul dezbracă omul cel vechi, îmbrăcându-se cu Hristos.

26-28: *"Cel ce a dat drumul în pustie ţapului de ispăşire să-şi spele hainele sale, să-şi spele trupul cu apă şi atunci să intre în tabără. Iar viţelul de jertfă pentru păcat şi ţapul de jertfă pentru păcat, al căror sânge a fost adus înăuntru pentru curăţirea locaşului sfânt, să se scoată afară din tabără şi să se ardă în foc pielea lor, carnea lor şi necurăţia lor. Cel ce le va arde să-şi spele hainele, să-şi spele trupul său cu apă şi numai după aceea să intre în tabără".*

Abluţiunile preveneau, simbolic, orice întoarcere la păcatul mărturisit şi iertat. Iar arderea pielii, cărnii şi a necurăţeniei arată depăşirea existenţei epidermice, carnale şi vegetative.

29-30: *"Aceasta să fie pentru voi lege veşnică: în luna a şaptea, în ziua a zecea a lunii, să postiţi şi nici o muncă să nu faceţi, nici băştinaşul, nici străinul care s-a aşezat la voi, căci în ziua aceasta vi se face curăţire, ca să fiţi curaţi de toate păcatele voastre, înaintea Domnului, şi curaţi veţi fi".*

Luna a şaptea este *Tişri* (septembrie-octombrie), lună sabatică, în care activităţile se reduceau la minimum. Ziua a zecea aminteşte Decalogul.

31-32: *"Aceasta e cea mai mare zi de odihnă pentru voi şi să smeriţi sufletele voastre prin post. Aceasta este lege veşnică. De curăţit însă să vă cureţe preotul care este uns ca să slujească în locul tatălui său".*

Singur Arhiereul Hristos (=Unsul) ne poate curăţi păcatele.

33-34: *"Să se îmbrace el cu veşmintele cele de in şi cu veşmintele sfinte; şi va curăţi sfânta sfintelor, cortul adunării, va curăţi jertfelnicul şi pe preoţi şi va curăţi şi toată obştea poporului. Aceasta să fie pentru voi lege veşnică: o dată în an să curăţiţi pe fiii lui Israel de păcatele lor. Şi Aaron a făcut aşa cum poruncise Domnul lui Moise".*

Ziua împăcării "se prăznuieşte în fiecare an la 10 Tişri ca zi a iertării sau ziua mare a împăcării (*yom hakkipurim* - 23, 27) ori *sărbătoarea sărbătorilor* (*sabbath sabbathon* - 16, 31). În această zi Legea prevede repaus sabatic, adunare sfântă şi aducerea jertfelor (...). Faţă de celelalte sărbători, în această zi se posteşte din seara zilei a noua până-n seara zilei a zecea (23, 32), de aceea este socotită cea mai mare zi de odihnă pentru smerirea sufletelor. În ziua împăcării se iartă toate păcatele comise în cursul unui an şi această iertare se obţine mai ales prin jertfele aduse de arhiereu"[8].

(va urma)

Ana USCA

1. Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Levitic*
2. Athanase Negoiţă, *Teologia biblică a Vechiului Testament*, p. 82
3. Sf. Justin Martirul, *op. cit.*, XLI
4. Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, IV, 12
5. LEV, p. 186
6. Cf. *op. cit.*
7. Clement Alexandrinul, *Stromate*, V, 40, 3
8. AB, pp. 323-324.

ROMÂNII DIN TERITORIILE ROMÂNEŞTI DE PESTE GRANIŢE ÎNDREPTĂŢIŢI SĂ-ŞI CEARĂ DREPTUL LA AUTONOMIE CULTURALĂ

Teritoriile româneşti ale Ţinutului Herţa, nordului Bucovinei şi sudului Basarabiei, teritorii de autentică şi veche tradiţie românească, au fost abandonate de noi în favoarea Ucrainei, prin acel nedrept şi umilitor Tratat încheiat în grabă, în anul 1997.

Angajamentul pe care vecinii noştri, ca parte contractantă, şi l-au luat atunci prin acest tratat, de a respecta drepturile omului în aceste teritorii, nu este dus la îndeplinire, aşa după cum se constată astăzi, nici nu-şi găseşte expresie în viaţa românilor de aici, care, cel puţin în unele zone, sunt în faţa pericolului iminent de a-şi pierde identitatea de neam, de limbă şi de tradiţie românească.

Ucrainienii, pe lângă obstacolele care le pun românilor, cu mult tact, în calea unui învăţământ normal în limba maternă, fac totul pentru ca şi în satele din zonă, în totalitate româneşti, în bibliotecile şcolare sau săteşti, cărţile de literatură românească să nu aibă loc de cele de limbă ucraineană sau rusă.

La o verificare sumară, pe care am făcut-o recent (împreună cu o delegaţie a Societăţii noastre), în bilbiotecile din câteva localităţi (Pilipăuţi, Lunca, Horbova etc.), cu o populaţie românească de 100%, cartea românească era, practic, inexistentă.

Rezultă, în mod clar, că împotriva prevederilor articolului 11 din Constituţia sa, statul ucrainean nu contribuie, aşa cum cere acest articol, şi la *"dezvoltarea specificului etnic cultural al limbii tuturor popoarelor şi minorităţilor naţionale băştinaşe"*.

Despre dreptul la un statut de *popor naţional şi băştinaş* al românilor de pe teritoriul, de exemplu, al Ţinutului Herţa, nu poate fi vorba şi nu poate fi pus la îndoială, atâta vreme cât toate localităţile româneşti din această zonă trec de vârsta de 5-600 ani vechime. Aşa, de pildă, satul Molniţa din acest ţinut a sărbătorit, nu demult, împlinirea a 600 (şase sute) ani de când a fost atestat, pentru prima dată, de domnitorul Alexandru cel Bun, în anul 1400.

Un exemplu asemănător, din care se vede că ucrainienii, împotriva prevederilor propriei lor Constituţii, nu le respectă etnicilor români dreptul la o conştiinţă istorică şi la o cultură proprie, rezultă şi din faptul că nu le permit românilor de aici să-l sărbătorească şi să-i ridice un monument marelui lor Voievod, Ştefan cel Mare.

Prin toate acestea, ucrainienii contravin, în acelaşi timp, şi alineatului 4 din articolul 13 al Tratatului încheiat cu noi în 1997, prin care românii urmau să beneficieze de dreptul *"la libera exprimare, la menţinerea şi dezvoltarea identităţii lor etnice, culturale, de limbă şi religie, dreptul de a-şi menţine şi dezvolta propria lor cultură, la adăpost de orice încercare de asimilare, împotriva voinţei lor"*. Potrivit aceluiaşi articol românii ar fi putut *"să participe la viaţa culturală, socială şi economică"* a Ucrainei şi ar fi trebuit să se bucure *"pe deplin şi efectiv, de drepturile omului şi libertăţile fundamentale, fără nici o discriminare şi în condiţii de deplină egalitate în faţa legii"*.

În ciuda acestor lucruri frumoase scrise pe hârtie şi cu toate sacrificiile teritoriale dureroase pe care ţara noastră le-a făcut, ucrainienii, după ce s-au văzut cu tratatul încheiat şi semnat, n-au făcut nimic - sau aproape nimic - care să schimbe în bine viaţa românilor din aceste teritorii.

Atitudinea total potrivnică a ucrainenilor faţă de Constituţia lor şi faţă de prevederile Tratatului încheiat cu noi îi descurajează pe românii băştinaşi din zonă să-şi pună în valoare, aşa cum se cuvine, obiective de o deosebită semnificaţie din trecutul lor istoric.

Zidurile unor cetăţi, cetăţui sau biserici vechi, din Ţinutul Herţa, de pildă, obiective şi mărturii istorice importante, nu-i pot interesa pe ucrainieni, care au devenit acum stăpâni pe aceste locuri şi care sunt mai degrabă preocupaţi să le şteargă orice urmă de identitate legitimă.

Aşa se procedează în prezent cu ruinele unei biserici din Movila, pe care le-am văzut de curând şi care par să aparţină unui sfânt lăcaş ridicat cu peste 500 de ani în urmă, de acelaşi Ştefan cel Mare.

Asemenea mărturii de valoare asupra trecutului istoric românesc al acestui teritoriu sunt, în condiţiile actuale, sortite dispariţiei.

Iată de ce, pe lângă cele deja amintite, toate acestea ne dau dreptul, în mod justificat, să afirmăm că aici, cu deosebire în Ţinutul Herţa (ca de altfel şi în nordul Bucovinei şi sudul Basarabiei), se desfăşoară *un adevărat genocid cultural*; iată de ce considerăm că într-un asemenea caz *singura soluţie salvatoare este o autonomie cultural*ă pentru acest teritoriu al Ţinutului Herţa, cu o prezenţă românească străveche şi compactă.

Un asemenea lucru nu poate deranja pe nimeni, atâta vreme cât în practica europeană este prevăzut *"dreptul minorităţilor la existenţă, ca grup naţional separat"* (cu ieşire din anonimat) şi atâta vreme cât o asemenea autonomie a minorităţilor le-ar oferi acestora posibilitatea să-şi rezolve *"problemele proprii de educaţie, de învăţământ, de tradiţie şi de viaţă spirituală"*.

Dacă românii au dreptul şi datoria s-o ceară, ucrainienii au şi ei datoria s-o înţeleagă şi s-o accepte.

În orice caz, situaţia nu mai poate dăinui sub această formă. Pentru aceasta ar trebui, poate, să avem în vedere şi faptul că nu mai este prea mult până când vom putea beneficia de dreptul de a spune dacă vrem sau nu să mai prelungim Tratatul din 1997.

Prof. Dr. doc. Ion GHERMAN
Preşedinte al
"Societăţii Culturale Ţinutul Herţa"
Bucureşti

TRADIŢIE ŞI CONTINUITATE CULTURAL-ISTORICĂ

În ziua de 6 martie a. c. s-au împlinit 12 ani de la moartea istoricului Vasile Netea. Cu acest prilej, la Deda, a avut loc un simpozion comemorativ.

Simpozionul, purtând titlul de mai sus, a fost organizat de Biblioteca Judeţeană Mureş, Institutul de Cercetări Socio-Umane "Gh. Şincai" din Tg. Mureş, Primăria Comunei Deda, Liceul "Vasile Netea" din localitate, Revista *Vanet* şi Fundaţia Culturală "Vasile Netea".

Au participat, de asemeni, prin comunicări, luări de cuvânt şi intervenţii, Filiala Uniunii Scriitorilor de la Cluj, Asociaţia Foştilor Deţinuţi Politici din Filea, Casa Memorială "Vasile Netea" din Deda, un numeros public format din elevi, profesori, săteni, de faţă fiind şi văduva istoricului, Lucreţia Netea.

Ca de obicei, pornind din anul 1990, sufletul amplelor manifestări de comemorare l-a reprezentat dl. Dimitrie Poptămaş, director al Bibliotecii Judeţene Mureş. Cuvintele testamentare ale lui Vasile Netea, "Munţii Apuseni sunt inima Transilvaniei, iar Transilvania este inima României", s-au dovedit din nou o realitate palpabilă de simţire românească.

Alocuţiunea de deschidere a lucrărilor simpozionului a fost ţinută de dl. Gavril Paşcanu, primarul comunei Deda.

Preotul paroh Dumitru Fărcaş, într-o evocare traversată de căldură, a subliniat, cu prilejul slujbei ţinute la mormânt, necesitatea unor astfel de manifestări, care conduc la unitatea, păstrarea şi întărirea credinţei.

Scriitorul clujean Teodor Tanco şi istoricul târgmureşean Grigore Ploieşteanu au relatat amintiri despre Vasile Netea, cu deosebite aprecieri asupra vieţii şi operei acestuia, încadrându-l în sintagma neuitatului Iosif Sava , care l-a numit "Iorga al Transilvaniei".

Dna. Ana Ghidiu, directoarea Bibliotecii din Deda, a expus o emoţionantă cuvântare intitulată "Memoria cărturarului Vasile Netea în localitatea natală".

Dl. Florin Bengean, masterand la Facultatea de Teologie din Sibiu, a vorbit despre "Rolul preoţimii la dezvoltarea culturii româneşti în opera lui Vasile Netea".

În program a figurat şi comunicarea dlui. profesor Ioan Gabor: "Istoria Memorandului, operă fundamentală a cărturarului Vasile Netea".

Dl. profesor Gheorghe Dărăban, redactor şef al revistei *Vanet*, a făcut o substanţială paralelă între "Memoria marilor dascăli", referindu-se la Pavel Tornea şi la dascălul ale cărui iniţiale le poartă revista.

Din cartea *Clio încarcerată*, a profesorului brăilean Toader Buculei, s-a preluat pasajul privind înmormântarea din ziua de 6 martie 1989, la care un sobor de 21 de preoţi, avându-l în frunte pe actualul Arhiepiscop de Alba Iulia, Î. P. S. Andrei, a avut curajul ca, în plină dictatură, să cânte la prohodul oficiat atunci: "Presăraţi pe-a lor morminte, flori cu-a Domnului cuvinte".

Dl. Vasile Demian, fost deţinut politic, a evocat cei opt ani de închisoare suferiţi de Vasile Netea în perioada 1952-1955 şi 1959-1963.

Dl. Eugen Ciontea, unul dintre cei mai inimoşi sponsori locali, rudă apropiată cu decedatul, a subliniat importanţa îngrijirii monumentului funerar ridicat în cimitirul din Deda, ca o piatră de hotar între ieri şi azi şi între azi şi mâine.

În încheiere, ca ultimă lumânare aprinsă, elevul Gelu Dărăban a prezentat volumul *Obsedatul*, aparţinând subsemnatului - îngenunchiere în faţa unui trecut atât de prezent.

Gelu NETEA

Ritmul regăsirii de sine

(urmare din pag. 4)

ce ni se propune şi le privim inert... totuşi intrigaţi că suntem singuri: în jur, doar zidurile lumii veghează... şi ale singurătăţii noastre. Omul "îmblânzeşte" mişcarea indivizibilă a lumii reale, o zideşte în obiect al conştiinţei şi în suport al comunicării de "singurătăţi comerciale", ca să cumpere eternitatea clipei şi umbre de "adevăr" şi "frumuseţe". Urmărim oare avatarurile unei iluzii? Sfârşitul istoriei e doar imanenţă, doar epuizarea nădejdii, a credinţei, a dragostei, doar neant? Numai ceea ce *nu ştim* ne apropie, ne solidarizează, temperându-ne egoismul şi potolindu-ne teama. În actul creator căutăm înfriguraţi ceva necunoscut, căutăm să ne salvăm de plictiseală, de rutina sinuciderii prin "robotizare". Ne biruim nimicnicia prin auto-depăşire, contemplăm "haosul" până ce se aşterne ordinea pe adâncurile cugetării, ne smulgem convenţionalului, respectându-ne ca măsură a tuturor lucrurilor: zidul teoriilor filosofice se înalţă însă ca un blestem, se lăţeşte cu cât vrem să-l dărâmăm. Iar pe "zidul cunoştinţei", ca în transa unui joc, apare viziunea noastră despre cele de dincolo. Ierusalimice privelişti înfloresc într-un moment de inspiraţie şi descătuşare poetică, atât de stranii uneori prin asemănarea cu lumea aceasta sub-cerească, încât porţile tăcerii, ale nevederii, ale ne-simţirii, se deschid, iar "zidul" pur şi simplu "dispare"! Zvonuri cosmice se trezesc în arama porţilor altei lumi la bătăile spiritului omenesc: atât de profunde uneori, de o rezonanţă atât de tulburătoare, de gravă, încât, asemenea unui om cosmic, ne simţim solidari cu universul. Această experiere fără de timp a realităţii, care întemeiază tratatele filosofice, literaturile, arta, în genere civilizaţia, e mult mai selectivă în cazul actului profan de cultură decât în cazul actului liturgic. Oricum, actul creator trebuie să fie, la origine, cel puţin un act inspirat, dacă nu revelat: altfel... am fi nişte "dumnezei" amnezici, construind "porţi de aramă" ca să scăpăm din labirintul propriei noastre uitări; am fi *neverosimili*; nici *n*-am fi.

Eternul Ulise rătăceşte de mii de ani prin Itaca şi-i "zugrăveşte" zidurile cu Ierusalimul dorurilor sale: mituri, literatură, opere de artă, toate acoperite în cele din urmă de rugăciuni. Ulise luptă, dar nu în furtunile zeilor sau ale naturii, ci în furtunile naturii umane, ale ispitelor ei, cărora li se refuză mereu, ca să se obiectiveze şi să nu se uite pe sine, ca să îşi convertească voinţa în putere a desăvârşirii, a mântuirii, iar infinitul de patimi în libertate împărătească. Ulise se roagă, iar rugăciunea îi e cel mai înalt act de cultură, cel mai scurt şi exhaustiv tratat asupra condiţiei umane. Aventura cunoaşterii este rugăciune, recapitulare şi (re)cucerire de sine: pentru ahei Troia reprezintă, într-un fel sau altul, acest "sine". Odiseea istoriei se topeşte în rugăciunea sfântului creştin, el însuşi răstignit pe zidurile lumii ca supremă viziune mistică a Celui înviat din morţi, a omului cosmic Iisus Hristos, Care ne izbăveşte de temniţa întunericului şi converteşte absurdul istoriei în absolutul semnificaţiei. Destinul omului îşi recapătă sensul liturgic la Cina cea de Taină, când Iisus Hristos întemeiază şi plineşte dogmatic memoria omenirii, reactualizând cunoaşterii semnificaţia euharistică: "Iar pe când mâncau ei, Iisus, luând pâine şi binecuvântând, a frânt şi, dând ucenicilor, a zis: (...) Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu are viaţă veşnică, şi Eu îl voi învia în ziua cea de apoi. Trupul Meu este adevărată mâncare şi sângele Meu, adevărată băutură" (*Mt.* 26, 26-29; *In.* 6, 53-58). Verbele "a mânca" şi "a bea" înseamnă din nou, în primul rând, "a cunoaşte": Îl vom mânca şi Îl vom bea pe Dumnezeu la Cina cea de Taină, căci noi suntem gurile "frământăturii cosmice", iar Sfântul Trup şi Sfântul Sânge al Cuvântului o va dospi numai prin noi şi odată cu noi, întru mântuirea noastră şi a întregii Creaţii.

Porţile de iad ale trupului sunt date în lături, înserarea istoriei se însăilează neauzit în lumina Parusiei de către aripi mari, ca un râu de umbre. Între iad şi mântuire, până ce istoria va fi înghiţită de pasărea-eschaton, voinţa omului şi puterea Duhului Sfânt transformă libertatea în rugăciune, întru veşnica liturghie a dobândirii de sine, până ce "umbra" şi "aripa" ei se vor topi într-un punct.

Cuvine-se... Cuvine-se... Cuvine-se... Cuvine-se...

IRIDENTA MOŢA

Sfârşit de toamnă, 1958. Mislea, camera 14. O cameră aşezată pe unul din colţurile închisorii. Era cea mai izolată celulă şi totodată cea mai supravegheată, deoarece, în afara pazei interioare, avea plasat la doi paşi distanţă, exact la nivelul geamului, foişorul de pază.

Eram singura celulă de "politice" formată din deţinute condamnate la 10 ani în 1948 şi cărora în loc de eliberare, li s-au mai "administrat" nişte ani, şi din deţinute aduse de pe Bărăgan din aşa-zisul D.O.Toate purtam vina de a fi avut ca ideal de viaţă crezul legionar, atât de urât, atât de hulit şi atât de schimonosit de puterea comunistă. Izolarea noastră era desăvârşită. Un mănunchi de femei supuse unui regim de îndobitocire şi exterminare, lent, dar sigur. Un pâlc de femei, ca odinioară femeile mironosiţe, Îl însoţeau pe Iisus, Marele Prigonit, spre mereu înnoita Sa Agonie. Osteneam şi noi pe Calea Crucii, şchiopătând, cu sufletele zdrenţuite de lunga încarcerare, dar cu nădejdea mare că, urmându-L pe Iisus pe Golgota, vom ajunge la înviere, cu tot neamul nostru românesc, în numele căruia acceptam şi ne asumam, cu iubire, suferinţele de fiecare zi.

Aveam printre noi trei doamne, exemple magnifice de felul în care trebuie purtată suferinţa, înţeleasă ca un act de iubire, dăruit cu încredere Tatălui Ceresc. Erau trei regine ale durerii: doamna Elena Codreanu, doamna Ana-Maria Marin şi doamna Iridenta Moţa. Corneliu Zelea Codreanu, Vasile Marin şi Ionel Moţa au fost trei eroi ai credinţei şi şi-au arătat credinţa lor prin jertfa supremă. Ei au plecat în Patria cerească, dar doamnele lor au rămas să înfrunte mai departe prigoanele nedrepte şi să poarte în sufletul lor rugul cel nemistuit al jertfei lor.

Să mă ierte Domnul Dumnezeu dacă greşesc. Să mă ierte că îndrăznesc să exprim un gând ce nu-mi este îngăduit mie, strop de tină, dar l-am gândit şi-l mărturisesc cu toată sinceritatea. Cred că dintre cele trei doamne, cea mai împovărată de cruci a fost doamna Iridenta Moţa. Când am aflat-o printre noi, sufletul meu a primit-o în taină cu o întrebare, pe care a adresat-o odinioară maica Teodosia Blândului Iisus: "Tu cum de poţi să le mai duci - Atâtea cruci, atâtea cruci?!".

Pentru că întreit sabia marilor încercări a străpuns până în adânc biata ei inimă iubitoare: o dată ca soţie, o dată ca soră şi mereu ca mamă prigonită împreună cu Mihai şi Gabriela, copiii săi, necruţaţi nici ei de forţele malefice. Oare câţi din cei ce au lovit mereu, cu obrăznicia cruzimii, nu şi-ar fi pierdut minţile sub astfel de încercări?! Nu însă Iridenta! Nu! Pentru că dânsa purta îngemănate două nume: Codreanu şi Moţa, care orice ar spune detractorii, vor cântări greu în faţa instanţei divine, atunci când neamurile vor fi chemate să dea seamă de felul cum şi-au îndeplinit misiunea în istorie.

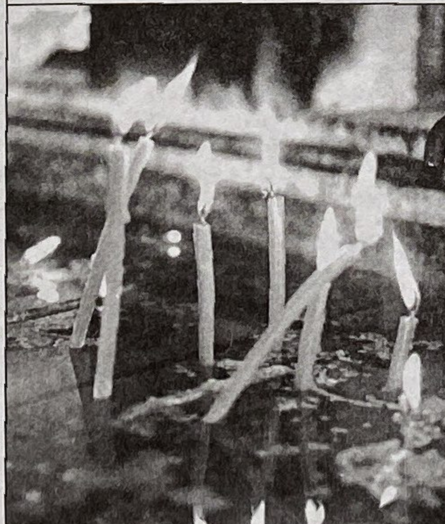
Îmi stăruie în minte icoana Iridentei aşa cum era în camera 14: înaltă, maiestoasă, frumoasă ca întregul ei neam. Frigul, foamea, teroarea, izolarea imbecilă păreau să n-o atingă. Nici o cârtire, nici o revoltă, doar o resemnare duioasă nu îi lumina chipul, lipsit totuşi de zâmbet. O văd stând cuminte pe patul ignobil, cu mîinile aşezate pe genunchi, mâinile ei bizantine, cu degete lungi de o albeaţă izbitoare; mâini ce nu ştiau să lovească, ci doar să se roage. Tăcea îndelung; tăcerile ei erau, desigur, o pioasă contemplare. Învăţase de multă vreme că în furtunile vieţii, dacă înţelegi că Dumnezeu este cu tine, poţi să parcurgi cele mai zdrobitoare încercări.

Nouă ne-ar fi plăcut să o ascultăm povestind. Câte ar fi putut să ne spună! Dar înţelegeam că nu avea nevoie să se exprime în cuvinte, ci în contemplare, şi îi respectam tăcerile lungi. N-am să uit însă niciodată cât de plină de har a fost clipa în care ne-a povestit cum a aflat de plecarea lui Ionel în lumea drepţilor. Tocmai tocmise candela care ardea liniştit, însoţind rugăciunile fierbinţi, când, deodată, lumina ei s-a învolburat, s-a urcat sus şi s-a stins. A ştiut clar că în clipa aceea sufletul soţului adorat şi-a luat zborul şi, înainte de a se aşeza la picioarele Cerescului Părinte, a venit să-şi ia creştinescul lui rămas-bun. Certitudinea aceasta i-a pătruns în inimă cu o durere de nedescris, de nesuportat. Dar, în clipa următoare, gândul că jertfa lui Ionel a fost primită, de vreme ce s-a putut manifesta astfel, şi că prin această jertfă s-a răscumpărat ocara cu care a fost insultat Mântuitorul, a inundat-o cu o linişte divină. Durerea a rămas, dar pe măsură ce se consuma se şi alina printr-o mângâiere suprafirească. Când i-a parvenit fatala veste, a constatat că, într-adevăr, la ora când s-a stins candela, s-a stins şi viaţa pământească a soţului ei. Ea se săturase deja de plâns, când ceilalţi abia îl începeau. În timp ce doamna Iridenta povestea cu glasul ei domol, o lumină uşoară tremura pe fruntea ei frumoasă. Fără îndoială, amintirea îi inunda sufletul cu lumina eternă a iubirii.

A venit şi "marea trecere" a doamnei Iridenta Moţa. Am certitudinea că a fost şi marea întâlnire cu cei pentru care sufletul ei a ars în rugul cel nestins al iubirii şi că această întâlnire a primit o binemeritată binecuvântare.

Noi îţi mulţumim, nobilă doamnă, pentru învăţătura ce ne-ai lăsat: Mergeţi cu simplitate pe drumul Crucii!

Aspazia Oţel Petrescu

În memoria camaradului Gheorghe Dragon (1919-2000)

PSALM ÎN LOC DE COLIND

Doamne, îngăduie-n loc de Colind
o lumânare de suflet să aprind
viteazului, ghid înspre culmi alpine,
căutător al căii către Tine!
Despovărat de trup, urcând spre soare,
trimite duh din duhu-i să coboare
multiplicat în solare flori de colţ,
- lacrimi de Îngeri şi Arhangheli din Bolţi -,
peste munţii lui dragi, înalţi şi bătrâni,
pentru toţi mucenicii noştri români,
iar nouă, dă-ne putere şi alin,
cât vom trăi, să-i ducem dorul... Amin!

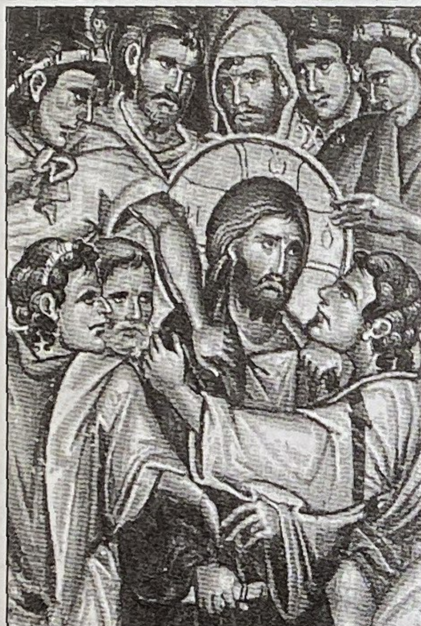
Gheorghe Stănescu

Editura PUNCTE CARDINALE
B.R.D. Sucursala SIBIU
Cont nr. 251100996517509

Gabriel CONSTANTINESCU (director),
Răzvan CODRESCU (redactor şef),
Demostene ANDRONESCU (redactor şef-adjunct),
Ligia BANEA (secretar de redacţie), Marcel PETRIŞOR, Florea TIBERIAN
Adresa Redacţiei: 2400 SIBIU - Calea Dumbrăvii 109, tel./fax 069/422536

Tehnoredactare computerizată "PUNCTE CARDINALE"
Masib S.R.L Printing Company

Hristos A Înviat !

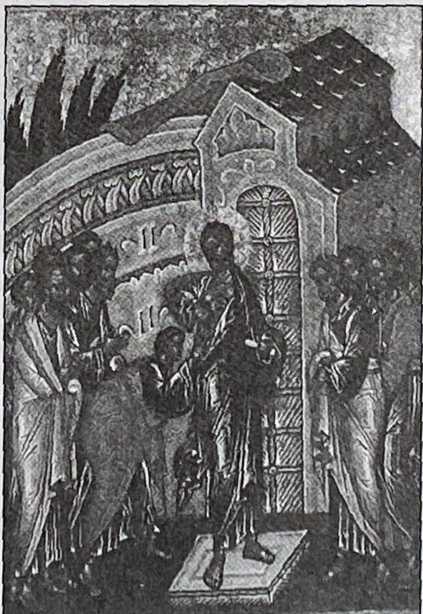

Îngerul a strigat
celei plîne de dar:
Curată Fecioară, bucură-te,
și iarăși zic: bucură-te,
căci Fiul tău a înviat
a treia zi din mormînt!
Luminează-te, luminează-te,
Noule Ierusalime,
căci slava Domnului peste tine-a răsărit!
Saltă, saltă acum și te bucură, Sioane!
Iar tu, Curată Născătoare de Dumnezeu,
veselește-te întru învierea
Celui născut al tău!

Adevărat A Înviat !